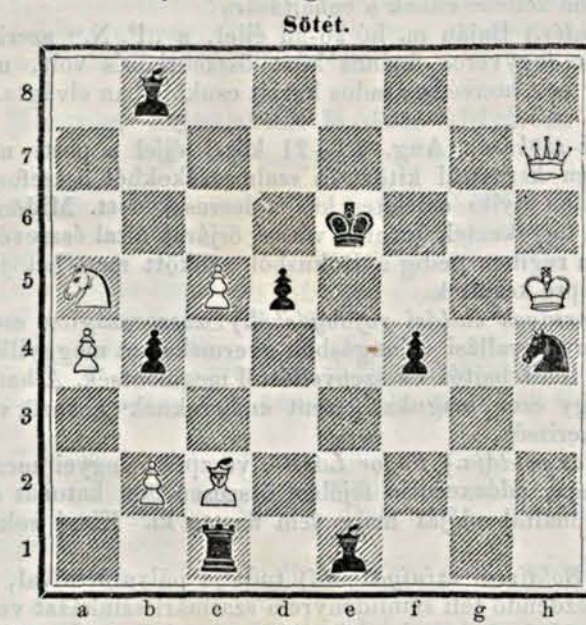

Mellőzvé az, hogy honunkban a közlekedés és a belkereskedés érdekében áll, azon nyelvvel megismerkedni, melyen az északi Kárpát és lakosai beszélnek, amaz üdvös, sőt fenntartásunkra szükséges egyetértés némi gyarapítása és a félreírás kikerülése végett szándékozik az alólírt még ezen év folytán

Magyar-tót gyakorlati nyelvtant kiadni; s egyszersmind bátorodik a t. közönséget figyelmeztetni, hogy a mennyire e célra szánt órái engedik,

SAKKJÁTÉK.

89-ik sz. feladvány. — Engel Imrétől (Kolozsvárott).

Világos indul, s 4-ik lépésre matot mond.

A 84-ik sz. feladvány megfejtése.
(Szalay Sándortól Sz.-Mihályon.)

Világos. Sötét.
1) H f4 - e2 K f5 - e5
2) He2 - d4 Ke5 - d5
3) Hd4 - c6 e6 - e5
4) Hc6 - b4 ±

Helyesen fejtették meg. Veszprémben: Fülöp József. — Lessen: báró Meszény István. — Pesten: Csalkó György. — B.-Ujvárosban: Kovács Lajos. — Parabutyban: Rothfeld József. — Kővágy-Eőrsön: Gold Samu.

I. feladvány megfejtése.

Világos. Sötét.
1) Fc4 - d5 e6 - d5
2) Be5 - f5 Kd4 - e4 (A)
3) Bf5 - f4 ±
A)
2) d5 - e4
3) Fd6 - c5 ±

II. feladvány megfejtése.

Világos. Sötét.
1) Vd1 - g4 ± Bg5 - g4
2) He3 - f5 ±

III. feladvány megfejtése.

Világos. Sötét.
1) He4 - d6 Hh7 - f8 (A)
2) Bh8 - g8 Fh6 - g7
3) Bg8 - g7 ±
A)
1) Fh6 - f8
2) Ke8 - e7 Hh7 - f6
3) e5 - f6 ±

IV. feladvány megfejtése.

Világos. Sötét.
1) Bh2 - e2 d7 - e6
2) Fd4 - e5 d6 - e5
3) Be2 - d2 ±

Színházi napló.

Péntek, aug. 30. „Párisi adós.“ és „Nyolczadik pont.“ Egy felvonásos vígjáték. Az elsőben Egressy Gábor, az utóbbiban, mely most másodszor adatott, ezuttal is köztetszésre, Szerdahelyi tünnek ki leginkább. Egressy Gábornak egyik régi bravourszerepe a „Párisi adós“, s ezt ma is, a nemzeti színház megnyitásának 25-ik évében is fiatal erővel és élénkséggel képes adni — bár a termet már, e szerephez szükségtelen, gyarapodásnak indult. Soká örövendjen a fiatal erőnek!

Szombat, aug. 31. „Benyovszky.“ Eredeti opera 3 felv. Irta Doppler Ferencz. Stéger ma ismét fölépített bucsuzni. Valóban, derék művészazánk fia szépen bucsuzott el a nagyszámu közönségtől, nemcsak azért, mert a czim-szerepben kitünően énekel, hanem mert ezuttal a nemzeti színházi nyugdíj-intézet javára minden díj nélkül lépett fel. A számtalan taps és kihívás meggyőzhette arról, hogy mindvégig kedves vendégünk volt, s ha az általa két havi vendégszereplése alatt nyújtott művelben valami kellemetlen is volt, ez nem volt egyéb, mint annak tudata, hogy ismét elvesztjük, hogy nem bírhatjuk állandóul színházunknál. — Az előadás átalában jól ment; a kozák táncot a karzat hangos kívánsátára ismételni kellett.

Vasárnap, sept. 1. „Liliomfi.“ Eredeti vig színmű 3 felv. Irta Szigli-

kész a magyar-tót nyelvben oktatást adni, vagy ha ezt maga nem tehetné, más szakértő tanítók által adtatni, — kik nemcsak a nyelvet alaposan ismerik, hanem a nyelvtanításban is jártasok — s vele együtt az egyetértést a haza javára előmozdítani teljes lélekkel törekcsenek. Pesten, szeptember 2-kán 1861. *)

Kanya Pál.

*) Kéretnek a többi lapok szerkesztősegei e jelentés átvételére.

geti. Egy kolozsvári színész, Komáromy Lajos mutatta be magát ezuttal a közönségnek, mely játékát élénk figyelemmel kísérte, s több ízben megtapsolta és kihitta. Komáromy „Liliomfi“ szerepében szép tehetséget s színpadi otthonosságot tanúsított. Kár, hogy arckifejezésének nem tud változatosabb jellemet kölcsönözni. Eneke kedves, rendes hangja kevésbé. Tóth Soma, mint Szellemfi, igen mulatságos alak volt, valamint Réthi is. A vénprofessort ma Szilágyi S. adta. Bognár Vilma gyönyörű dalaival zajos tapsokat aratott, különben játékmódorának vagy meg kell még változnia, vagy hozzá kell szoknunk. Az előbbi czélszerűbb volna.

Hétfő, sept. 2. „A falusiak.“ Eredeti vígjáték 3 felv. Szigeti Józseftől. Hosszu szünet után láttuk ismét Szigetit, s a kedélyes „bácsi“ valóban jól mulattatá ismét a közönséget. A naiv unokahugot, a mi különben Lendvayné szerepe, most Szigligeti Jolán adta, — egészen véve sok igyekezettel és tehetség jeleivel. Egyes helyei igen sikerültek.

Kedd, sept. 3. „Gritti.“ Eredeti dráma 5 felv. Irta Szigligeti. Jókainé és Egressy teljes erejűben fűnylenek e műben, s mellettük a többiek igyekezete csaknem elhalványul. A közönség bőven osztogató a tapsokat kedvenceinek.

Szerda, sept. 4. „A szerencse gyermeke.“ Jellemrajz 5 felv. Birchpfeifer Saroltától. Komáromy Lajos második vendégszerepe komoly szakmában, melyre, úgy látszik, nagyobb hivatása van. Legalább Pesten, Szerdahelyi szerepeiben igen nehéz feladat jutott neki, midőn feledtetnie kellene elődjét.

Csütörtök, sept. 5. Robert és Bertran. Ballet.

Szerkesztői mondanivaló.

5771. Fiume. A magyar országgyűlési felirat olasz fordítását köszönettel vettük. A további tudósításokat kérjük. Tisztelettel és szeretettel emlékeztünk meg gyakran fumei derék polgártársainkról.

5772. Maria-pócsi bucsu. A czikk sujtásokkal és sallangokkal túl van árasztva — a mi a gyakorlatlan toll hibája. Ajánljuk az egyszerűséget, mely hamarabb vezethet célhoz. Egy francia író mondja valahol: „La grandeur n'est qu'une simplicité sublimée.“ (A nagyság nem egyéb fenséges egyszerűségűnél.) Tessék végig pillantani a világ s irodalom nagy embeire, s igazolva fogja találni amaz állítást.

5773. Bécs. Sz. L. Örvendőnk, hogy ismét találkozhattunk. Csak arra kérjük, azt a „vörös krétát“ ne vegye ön oly szigoruan. Megvan annak mindig az ő szükséges oka, foka.

5774. A pupos hátú dobos. Nem közölték.

5775. N. Enyed. A. M. A közöltt tény bővebben indokolt órást igényelne.

5776. Család. A közleményt köszönettel vettük s használjuk, a mit lehet a „Hök kácsér“ iránt még most sem vagyunk egészen tisztában. De folyton tanulmányozzuk.

5777. Debreczen. B. K. Jobb későn, mint soha. Ismételt sürgetésünkre végre talán jövő alkalommal eléget tehetünk ön ohajtásának. Vannak szakok, hova egy szerkesztő hatásköre nem terjed.

5778. Makó. K. A sorshuzásokat folyvást közlik a Polit. Ujdonságok. Junius 15-én a budai sorjegyeknek huzása nem volt, mert ez előbb tartatott meg, ha jól emlékszünk, martius vagy aprilis 15-én. Azt pedig annak idejében közöltük.

5779. Több t. előfizetők ohajtását, kik egyes számokért hozzánk fordultak, rögtön teljesítettük.

HETI NAPTÁR.

Hó- és hetinap	Katholik. és Protest. naptár	Gör.-orosz naptár	○ Nap-kelet nyug.	Israelit. naptár	☾ Hold-kelet nyug.
September		Aug. (6)	6. p. 6. p.	Tisri R.	6. p. 6. p.
8 Vasár.	16 F KisAss	F15 Kis	5 28	4 Ged.b	10 11 7 40
9 Hétfő	Gorgonius v. Adamúr	28 Mózes	5 30	5 Boj20	11 33 8 16
10 Kedd	Tolet. Mikl.	Jodok	5 31	6 Ter. h.	0 49 9 3
11 Szerda	Prot. Jaczint	Theodo	5 32	7 Bojtar	1 54 10 1
12 Csütör.	Guido. Silvi	Tobias	5 34	8 (borju)	2 48 11 6
13 Péntek	Móricz püsp	Am. Mó	5 36	9 (g. n.)	3 30 *
14 Szomb.	Felmagasz.	Matern.	5 38	10 2 S.E.	4 2 0 18

Holdnegyed: ☾ Első negyed 11-én 2 óra 32 perczkor délután.

TARTALOM.

Gozsdu Manó, Krassó megye főispánja. (Arczkép.) — Két jogász. Zajzon. — Zoltai Lőrincz. Boesaki Papp Lajos. — A szími király és neje. (Képpel.) — Pestről a közép-ponti Kárpátok felé és vissza. (Képpel.) Jancsik Ede. — A nők polgári helyzete különböző időkben és népeknél. (Vége.) Dr. S. — Tarház: A Tököl-émlékünnep Ujvidéken. Jókai Mór. — Reményi körutja Horvátországban. K. — Magyar tájszavak Kolon vidékén. — Irodalom és művészet. — Egyház és iskola. — Ipar, gazdaság, kereskedés. — Mi újság? — Figyelmeztetés. — Sakkjáték. — Színházi napló. — Szerkesztői mondanivaló. — Heti naptár.

Felelős szerkesztő Pákh Albert: (lak. magyar-utca 1. sz.)

Kiadó-tulajdonos Heckenast Gusztáv. — Nyomtatja Landerer és Heckenast, egyetem-utca 4. szám alatt Pesten 1861.

37-ik szám.

Nyolczadik évi folyam.

A Vasárnapi Ujság hetenkint egyszer nagy negyedérből 1 1/4 iven jelenik meg. Előfizetési díj Buda-Pesten házhoz küldve vagy postai úton külön a Vasárnapi Ujságra félre 3 ft., a Politikai Ujdonságokkal együtt 5 ft. újpénzben. — Az előfizetési díj a Vasárnapi Ujság kiadó-hivatalához (Pest, egyetem-utca 4. szám) bérmentve utasítandó. (Szerkesztősegi szállás: magyar-utca 1. szám.)

Tisza Kálmán.

Midőn kevésse elzöldt a nagy politikai tetszhalottnak, a magyar nemzetnek, ütere csendes lüktetéssel gyaníttatni kezdé végre a rég várt új életre ébredés közeledtét, a félénkebb természetiek itt-ott rettegni látszottak az újra bekövetkezhető erőszakos rázkódásoktól s már látták képeletükben az új vértanúk hosszú sorát. Mások aggodó kebelrel néztek szét a nyilvános élet letarolt s elnémitott térein, hogy a bizonytalanság kódén keresztül megláthassák azon alakokat, kiknek lelki tehetségeiből s jellemerejéből a közelgő válságos napokra vigasztaló biztatást merithessenek. Voltak ezek mellett a türelmetlenek és pezsgőbb vérűek osztályából, kik vak buzgalommal és nemszámitó hódolattal tapsolták meg mindazt, ki a dolgok zürzavarából legelső s legnagyobb zajjal vetődött a fel-színre, a nélkül, hogy kérdőre vonták volna egyenkint: vajjon kik ők, és micsoda multnál fogva, mennyi hivatással, készütséggel s elszántsággal léptek fel az új dráma nagyszerű színpadára? — De azért mindnyájunkban teljes erejében élt a hit s a jövő iránti remény, melyet a legkeserűbb viszontagságok emléke sem téphetett ki soha e nemzet kebeléből. Hiszen most is ott állottak még kegyeletünk s tiszteletünk tárgyai, a megfogott, de meg nem tört „régí gárda“ ércalakjai, élő emlékszo-braink s példányaink a dicsőséges napok küzdelemteljes életéből!

Örömmel tapasztalta mindenki, hogy a régi szellem és akarat nem halt ki, s hogy a lendítő erők hiányában most sem szenvedett a hazai föld. Sőt örövendve láttuk, hogy ily vigasztaló jelenségekre nem csupán az idők viszontagságai által megdedzett, a tapasztalatok iskolájában kitanult korosabb hazafiak között akadunk, hanem a legközelebb mult évtized vasvesszejének is meg van azon érdeme, hogy korán ébredt, jókor kiábrándult, s komoly törekvésű fia-

kat adott át a hazának, kik azalatt, míg a közélet gyakorlati tanulmánya zárva volt előttünk, visszavonultan éltek, tanulmányozták a dicső multat, szemmel kísérve a fájdalmas jelent, és készen várva a jövőt, a melynek „jöni kell.“

Némileg ezen nemzedék fia volt, az 1861-iki képviselőháznak fiatal másodelnöke, Tisza Kálmán, ki férfias jellemének s hazafiúi érzelmeinek legfényesebb s országosan elismert tanuságát adta a két év előtti protestáns nagy elvharczban, melynek folytán tán nem is abban állanak legnagyobb érdemei, amit a gyűlések nyilvános színhelyén mondott és tett; hanem inkább abban, a mit az egész magyar protestantismus összetartására, a vidékek ismert tekintélyeinek s a népnek fölvilágosítására nézve a gyűléstermeken kívül vitt végbe.

Tisza Kálmán született 1830. december 16-kán. Atyja Tisza Lajos s szelleműs és lelkes édesanyja Teleki grófnő oly gondos és czélszerű intézkedéseket fordítottak reménydus fiaik nevelésére, miszerint bátran elmondhatjuk, hogy az egész magyar hazában kevés családnál állott jobb lábón a házi nevelés, mind a tanítói képességek és rendszer, mind a ráfordított tetemes költségek tekintetében.

Bekövetkezvén az 1848-iki korszak, míg László, az első szülött, Perczel Mór oldala mellett összevagdálva maradt a móri csatatéren, s csak különös isteni gondviselésnek köszönhető, hogy számtalan sebe daczára mégis életben maradt; azalatt Kálmán, a gyöngébb alkatu s még alig 17 éves, de jól készült ifjú a magyar kultuszminiszteriumnál tett szolgálatot, előbb mint számfelveti, majd mint valóságos segédfogalmazó; Debreczenben pedig, hová szintén elkísérte a kormányt, mint fogalmazó folytatta működését.

A világosi napok után másfél évet külföldön töltött, a honnan visszaérkezvén, terjedelmes birtokában gazdálkodással foglalkozott.

TISZA KÁLMÁN.

1855-ben a nagy-szalontai hely. hitv. egyházmegye segéd gondnokává választotta meg, mely hivatalában sok buzgalmat, ügyeszeretetet és rendező képességet fejtve ki, később a nagyegyházi gyűlésekben határozó vezérszerepet vitt, sőt, a mint már fölebb említők, hazaszerte tisztelettel viszhangoztaták Tisza Kálmán nevét a protestáns hitfelek, mint azon férfiút, ki a protestáns ügyben kiváló szerepre s érdemekre tett szert.

1860. okt. 20-ika után az ő nevét is láttuk a kinevezett főispánok között (Biharmegye részére); de néhány nap mulva meglepetve olvastuk Tisza Kálmán nyilatkozatát, melyben tartózkodás nélkül kijelenti, hogy ő ezen hivatalt sem nem kérte, sem el nem fogadhatja; hanem azért buzgó részt vett megyéje szervezésében s tanácskozáisaiban. Az országgyűlés kihirdetése után pedig Debreczen város első választókerülete egyhangulag őt választá meg képviselőjeül. A képviselőházban nemcsak mint alelnök, hanem nagybátyja, gr. Teleki László gyászos kimulta után mint a „határozat” párt zászlóvivő szerepelt és hatott oly erőlyel, melylyel a jövőben még gyakran találkozhatni reményünk. . . .

Forgách Balázs.

(Ballada 1385.)

Nagy tervet forralnak
A királyi házbán;
Ki legyen ur immár
Magyarok honában?
Gyönyörű szép ország!
Meg kell mindent tenni,
Félnéknek, gyávának
Nem szabad itt lenni.
Vágd csak fiam, vágd Forgách,
Tied leszen Ghymes és Gács!

Meghallotta a szót,
A kihez intézték.
Gondolkozott; jaj de
Uj szóval tetézték:
„Minek éljen Károly,
Mikor ő halálunk!
Mi esünk, ha ő áll,
Esekk ő, mi állunk!
Vágd csak fiam, vágd Forgách,
Tied leszen Ghymes és Gács!”

Furcsa egy valami
A lelkiismeret . . .
Olyan, mint a gyermek,
Síró szóval ébred,
De ha felébred is,
Bár hangját hallatni,
Gyermek ő — szép szóval
El lehet altatni!
Vágd csak fiam, vágd Forgách,
Tied leszen Ghymes és Gács!”

S fölébredt e gyermek,
S szóla: „de a törvény!”
S gondolkodék Forgách
Önmagát gyötörvén.
„Ugyan hadd! A törvény?
Régi hasztalanság!
Megjárhatta hajdan,
Másképp van mostanság!
Vágd csak, fiam, vágd Forgách,
Tied leszen Ghymes és Gács!”

„Igen, de a világ
Mit szól majd hozzátok?”
Hadd beszéljen bátran,
Ne hallgassunk rája!
Am beszéljen addig,
A mig kedve tartja,
Végre majd elhallgat:
Rajta azért, rajta!
Vágd csak, fiam, vágd Forgách,
Tied leszen Ghymes és Gács!”

„Igen, de az Isten!”
„Ej, — ne légy oly kába!
Van is annak gondja
Minden fűre fűre!
Ő sem tarthat számon
Minden limet — lomot,
Aztán . . . építünk majd
Neki egy templomot!
Vágd csak, fiam, vágd Forgách,
Tied leszen Ghymes és Gács!”

S a síró gyermekre
Ujra álom szálla —
Szép birtokot, rangot
Látott szunyadtába.
Mindig szebb, szebb a kép
És a mely hallatszól,
Mindig szívre hatóbb,
Mindig edesb a szó:
Vágd csak, fiam, vágd Forgách,
Tied leszen Ghymes és Gács!”

És a sok szép szónak
Vér lőn eredménye:
— S jaj a kiontónak! —
Felkiált az égbe . . .
„. . . És ítélte a törvény,
Itélt a világ is, —
Itélt az isteni
Órök igazság is:
Bár a bűn-díjat elvette,
Nevét, üdvét elvesztette!”
Győri Vilmos.

Smaragdok és zafirok.

JÓKAI MÓR-tól.

(Folytatás.) — (L. V. I. 32. és 34. sz.)

A mohamedán nép nem azért rejti a nő arcát fátyol alá, hogy azt a férjen kívül más férfi szeme is lássa. E fátyolt idegen előtt föllebenteni a legnagyobb gyalázat, mi egy keleti férj arcát érheti.

Husszein sah kényszerítve volt e gyalázatot elviselni. Az ulémák tanácsa megjelent palotájában, s a főmufti nevében parancsolá, hogy adja elő azt a bálványképet, melynek tagjai elefánt-

csontból, fogai igaz gyöngyökből, ajkai koraliból és szemei zafirokból vannak, s a mely urának varázsszávará él, és mozogni képes.

Naómer bég volt a vádló.

Husszein sah maga vezeté nejt az ulémák elé; saját kezével emel le fejéről az aranyzsövetű fátyolt.

A vén tudósok elámultan tekintének a csodaszépségre; kihez hasonlót csak ígéretet a proféta a más világon, de ezen a földön senkinek sem ad.

— Ez nem lehet emberi alak; ez tünemény.

— Nevezd meg magadat, szólott Husszein a nőhöz.

— Nevem Zóra, születtem Bal-Asszurban, tizenkilencz év előtt, anyám volt Anisz, apám Hazán, dajkám hiták Bulinak; tudok énekelni, táncolni, zenélni, pilaut főzni. Nőül mentem Husszein sahhoz négy év előtt, násznagyom volt Güzel Ahmed; apám, anyám, dajkám, tanítómestereim, násznagyom és öcsém élnek, s bizonyítják, hogy valóban én vagyok Zóra, Husszein sah egyetlen törvényes felesége.

Az ulémák sorba eskették a felhívott tanukat, kik mind bizonyíták, hogy Zóra nem tündér, nem bálványkép, hanem Hazán és Anisz vérszerinti leánya, emberi alak, husból és vérből álló.

Naómer bég mindezzel nem volt kielégítve.

— Csalók ezek mind; mert olyanra esküsznek, a mi lehetetlen; hát emberbőr színe-e ez? emberi szemek ragyogása-e ez? emberi hang csengése-e ez? A fejedelem bűvész, rabszolgái hitetlenek. Az ulémák tanakodni kezdenek maguk között.

Ekkor a királyné ily kérdést intéz hozzájuk?

— Milyen vérük van a tiüderékek?

Egyik azt mondá: átlátszó fehér, másik azt mondá: kék, harmadik azt, hogy rózsaszín, negyedik azt állítá, hogy olyan színi, a milyent még senkisémet látott; volt olyan, a melyik azt vélte, hogy azoknak éppen semmi vérük sincsen.

Ekkor a királyné hirtelen kirántá férje övéből a handsárt, s kezének két ujját a márvány asztalra téve, lecsapta azt az éles vassal.

Akkor kezét, melynek legvágott ujjából sugárként lövelt ki a vér, az ulémák felé tartá, hogy a vércseppek azoknak palástjaira hullottak szerte, s reszketéstelen hangon mondá:

— Ime az én vérem piros; mint minden emberé; száradjon rajtatok, mint az ártatlan tanubizonyás.

E jelenettől elrémülve, az ulémák felszedték magukat és elszaladtak; a vérről tréfálni nem jó. A megszelidített oroszán, ha vért lát, szilaj lesz, s nem lehet tudni, hogy Husszein sah nagyon meg van-e szelidítve.

Naómer bég magával vitte Zóra levágott kis ujját, mely lábaihoz gorult, s midőn azt átadta otthon Ali basának; ez megesküv, hogy a mi még e levágott ujjhoz tartozik, azt is bírnia kell, ha egy országba kerül is a megvettélhez.

Az ulémák tanácsa fölmenté Muley Husszeint a varázslóság vádjá alól, s már ugy látszik, mintha semmi ürügy sem volna Ali számára a beleköthetésre.

Ekkor egy emlék jutott Naómer bégnek eszébe.

Midőn az ulémák parancsára Husszein leemelte a fátyolt neje arcáról, a szemérmes nő ennyi idegen férfi tekintetétől égetett arcát férje keblére rejté az első pillanatban, s ekkor Muley Husszein nagy sűrű holló fekete hajfürtei egészen eltakarták a deli hölgy fejét. Naómer bég ugy gyűlölte, ugy irigylé e szép fekete fürtöket.

Még egyszer visszaküldeté magát Muley Husszeinhez Ali által.

— Az alkirály parancsa az, hogy az igazhivőknek különböznök kell a hitetlenektől. Csak hitetlen és eretnek visel hosszúra eresztett fürtöket; az igazhivők férfiai fejüket borotválják, s a nőknek engedik a hajviselést. E mai naptól fogva tehát minden férfi a Holdhegyek között simára borotválja fejét; ellenkező esetben a haját a fejjel vágatja le Ali basa.

A sah végig hallgatta Naómer beszédét azzal a nyugodt arccal, a mivel Ali basa egyéb izeneteit szokta fogadni. A válasz régen meg volt érve.

— Hallod-e Naómer bég? Évek óta látogatsz el hozzám, mint követ, mint kém, mint bolond, mint árulkodó. Kívül-belül látlak, mintha kris-ályból volnál: tégedet és uradat. Fáj a szívetek azért, hogy boldog embert, boldog országot láttok magatokhoz közel, s ilyeketek rést találni, a min boldogságunkba betörhessetek.

Hitatok magatokhoz fényes ígéretekkel, megköszöntem, nem mentem. — Terheltetek kettős adóval: megfizettem, nem zúgolódtam. Vádoltatok eretnkséggel; mentettem magamat észszel, nem nyultam kardomhoz. Nőm arcát akartátok látni, türtem a szégyent; véret akartátok látni, rátok omlott; sirtam, de nem panaszkodám. Hanem e vércseppekkel telve a pohár. Csak egy hajszálnak kellett behullani, hogy kiömljön. Allahra esküszöm, hogy egy hajszál elég! Nemhogy országom minden férfinak hajfürteit, de egy hajszálát nem engedek tovább kívánsaitoknak. Eredj vissza, hyena uradnak ebszolgája, s mondd meg neki, hogy e mai naptól fogva sem szép szót, sem adót nem kap tőlem többé, hanem ha érte jön, kaphat éles kardot, s ha elfoglalhatja, kaphat egy országot, melyben nincsen más, mint pusztaság, rom és temető.

Épen azt ohajtotta Naómer bég. Ide akarta ő Muley Husszeint ingerelni, hogy megsokallja a boszantást, hogy felemelje megáldott fejét, s akkor aztán a hatalmasok elvehessék tőle országát és kincseit, a smaragdokat és a zafirokat.

Attól tartott, hogy Husszein meg találja bánni egy éj alatt heves beszédét és visszavonja azt.

— Add írásban, a miket mondtál, mert Ali nem fogja különben elhinni szavamra.

— Írásba fogom adni.

— Kutyaörre és megpecsételve.

— Kutyaörre fogod kapni és megpecsételve, még pedig úgy, hogy el sem veszitheted.

Azzal Muley Husszein egy intésére lekapták lábáról Naómer bégét, lerántották kabátját s egy írástudó férfiú hegyes tüzes vassal a tulajdon hátára írta fel neki a sah izenetét Ali basához, szép talikos arab írással. A végére odanyomták Muley Husszein néviratát foglaló pecsétjét, parázson megtüzesítve; s ekként biztosítva őt arról, hogy a rábizott levelet a *kutyabőrre* el nem veszitheti, felültették egy sánta tevére, háttal a fejé felé s annak farkát kezébe adva kantár helyett, ugy vezeték keresztül a határon.

(Vége következék.)

A maga keze verte meg.

Történeti kép *)

Kellemes nyári nap volt. Belgrád os falainak, mohlepte bástyáinak képe tisztán verődött vissza az ősz Duna sima tükréről. A várfa lak alatt cifra sátorok voltak felállítva; — melyek rendetlenül — nyultak messze, meddig a szem láthatott. Cifra számszámokkal, nyeregtagarókkal felpompázott lovak száguldtak a térs rónaságok, török urfiakat hordozva hátukon. Amott a nyílt sátor alatt eresztgeti egy-egy szandzsák, vagy aga, vagy bég a feleséges basadohányt pompás csibukjából. Kellemes ábrándba ringatja a mennyei illat ugy, hogy feje elkábul bele, s a jó török az álmok országában leli magát; szemei lecsukódnak; bájos hurik társasága nyílik meg előtte, s csak akkor — midőn az ör kiáltása érinti fülét — ébred föl.

Mig a jól ápolat termetű basák kényelemnek puha vánkosain henyélnek: az alatt Zápolya Zsigmond sátora közelében mulatságos jelenet adta magát elő.

Zápolya fényes kíséretével együtt időzött a török táborban, midőn egy rácz eredetű török bajvivő jelentette be magát nála, hogy ő mint hies bajnok a török császár egészségeért a fejedelem kísérei bármelyikével megbirkóznék. A bejelentő csauszt megnevezte Zápolya s így szólt:

— Ugyan te jámbor török, mit gondolsz? Nem ösmered te még a magyar fiukat. — Hussal, és borral élnek azok, s nem gyöngítik magukat dohányfüsttel, s mindenféle testi gyönyörűségekkel. Bizony meglásd: ugy földhöz vágják a nyavalyás birkozót hogy sohasem fog bajvivásra előállani.

— A már mindegy, — ne gondold vele; nem most próbálja először, sok erős férfit porba tiport már, sok kincset keresett hatalmas karjával. Ha meglátjátok, aligha fog akadni egy is, ki temete épességét kockáztatni merészkednék.

— Hm! hm! mormogá Zápolya, hol van az a kérkedő vitéz?

— Kiinn a sátor előtt várja parancsodat.

*) Forrás: Badai Ferencz polg. lexicon.

— Na eredj — és mondjad neki, hogy mindgyárt rendelni fogok egy magyart, a kit ő a homokba terithet.

Zápolya előhívatta embereit s előadta a török kívánságát, s egyszersmind fölkérte, hogy a magyar név becsületéért ezt a törököt öklözze meg valaki.

A magyar urak nevétték a törököt, ki a sátor előtt ugrálva, kezeivel hadonázva különféle mozdulatokat tön.

Csáki Mihály lovását ajánlá Zápolyának, erősen bizván, hogy *Csuka' Péter* földre fogja teríteni azt a bolondos törököt.

Zápolya előhívatta Csukat Pétert, egy szálastermetű, széles vállu magyart, s parancsolja, hogy azt az ugráló törököt csapja földhöz.

— Mutasd meg — monda Csáki — hogy magyar vagy, hogy tebened is van annyi erő, mint egy pogány törökben.

A török ott ugrált folyvást, kezeivel fel s alá hadonázott a levegőben.

Péter csak nézte egy darabig; egyszer csak leveti dolmányát, borjuszájú ingét föltűri — Zápolya csak nézte a vastag kart, melyből erős izmok, és idegek tűntek elő.

A török örvendve fordul ellenfelének, s ujjával figét mutat neki.

Csukat Péter lassan közeledik felé mint az oroszán, mely halkal, és csuszva közeleg martalékjához, hogy egy biztos, kimért ugrással semmivé tehesse áldozatát.

Zápolya biztatja Pétert, hogy ne féljen, kapja derekon, és szorítsa agyon.

A török egyre tánczolva hányja a magyarnak figéit, Csukat közeledik hozzá . . . E perczben oda ugrik a török, s széles tenyerével kegyetlenül arcul csapja.

A hatalmas pof csattanása minden jelenvolt urak füleit megcsendítette. A főurak szörnyen megharagudtak a török szemtelen tréfáján, s néhányan kardjaikhoz nyultak.

Csukat Péter a pof következtében kissé megszedült, s midőn magához jött — bár járatlan volt az efféle komédiáskodásokban, elérte még is, hogy mire ez a barátságos köszöntés. Minden tévovás nélkül megrohanja a ficzánkó törököt, s vele öltre megy.

A török előveszi minden birkozásbeli mesterességét, Péter pedig csak a természetből kapott erejét.

A nézők félnek, hogy egy hirteleni ügyes fordulat által leveri a magyart lábáról, majd a másik perczben a magyar győzelméhez van kilátás. Küzd mind a kettő hatalmasan. Egyszer a török felkapja Pétert a földről, s a levegőben csavargatni kezdi. Megijednek az urak, Péter még jobban; azonban hirtelen feltalálja magát, a törököt átfonja lábával, hiába igyekszik tőle menekülni nem lehet, — mint a kigyó, átfogta egészen.

A török egy perczre megáll, s Péter talpára ugrik. Taps, és hangos „éljen” követi az ügyességet, biztatják Csukatot, lelkesítő szavakkal.

Péter, — hogy véget vessen a hosszú viadalnak, — átszorítja a török derekát, gáncsot vet lába alá. — A töröknek egyik lába a másikat kiüti helyéből, s hanyatt terül a földre.

Hangos kacaj, éljenkiáltás hangzik.

Ekkor Csukat Péter az agyarkodó török mellére térdel, öszvefogja kezeit, s elkezd vele pofozni.

— Ne — kutyahittű — Én nem bántalak, saját kezed verjen meg. *Tiszteld és becsüld a magyar embert*, nyavalyás török, ne — nesze! itt van a kölesön! Tedd el; — ekkor az öklével jót húzott ábrázatjára.

A török rug, vág, ordít . . . nem tud szabadulni. A felharagított magyar a hasára ül, s lovagolni kezd rajta — amaz szabadulni törekszik, de addig nem ereszti el Péter, mig orrán, száján véres tajtékat nem hány.

— Heh! fúdd ki a bendődet, ocsmány török.

— Ereszsz fel, te kutya magyar . . . Elég volt már, ne öl meg rimánkodék a török.

A csausz kérte Zápolyát, hogy hagyassa félbe a vívást, mert már az a magyar a bajvivás szabályait áthágta, s megöli a törököt — ha ki nem veszik a kezéből, ezt pedig a szultán nem hagyandja boszulatlanul.

Zápolya eiválasztotta a küzdőket, kimosatta a törököt véreből, — s hogy elfeledje: mennyire csufult járt, száz arannyal megajándékozta, megparancsolván: hogy a szultán fülébe ne menjen ezen vastag tréfának hire.

A török megörült a sárga aranyoknak, s ígéré, hogy elfeledi, és magyarral többé birokra nem megy, csakhogy ez egyszer megszabadulhatott.

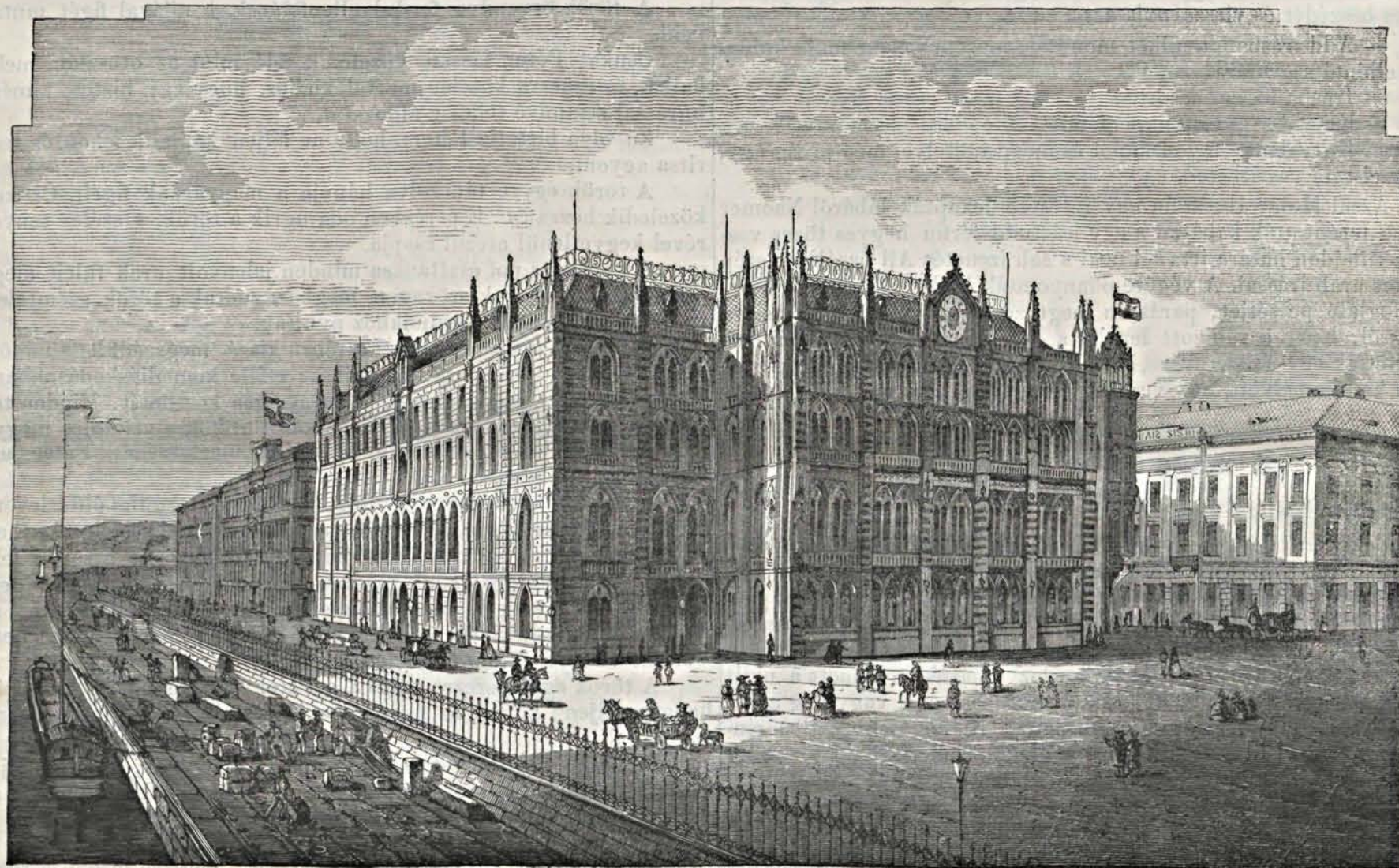
— Látd, jámbor török, én nem bántottalak egy ujjal sem, a tulajdon kezéd vert meg, mert magyart illettél vele. Mäskor örizedjél az ilyen dologtól — feddi Csukat Péter a törököt.

Ezen vitézségeért Csukat Péter Biharmegyében fekvő *Bajom* várat nyerte ajándékban Zápolyától. Nemesi czimerében maga ábrázoltatott ki abban a helyzetben és testállással, a mint a törököt öklözte.

A magyar Akademia palotája.

(Henszlmann Imre terve szerint.)

Az ügy, melyet oly lelkesedéssel karolt fel a nemzet, mely iránt a legörvendetesebb áldozatkészséget tanusította e hazában,

A magyar Akademia palotája, Henszlmann Imre terve szerint.

kivétel nélkül minden osztály — a tudományok magyar hajlékának ügye, úgy látszik, mintha a jelen pillanatban el volna feledve. Nem vagyunk ugyan beavatva az ügy élén álló érdeműs hazafiak szándékaiba; csupán annyit tudunk, hogy az Akademia most rendes évi szünetnapjait üli, melyek végeztével e dolog állásáról is határozott értesítést merünk reményleni az Akademia termeiből, a résztvevő nemzet megnyugtatóására. Más részről meg vagyunk győződve, hogy a tudományok legtürelmetlenebb hívei között is alig akad valaki, ki az Akademia háza ügyének ideiglenes háttérbe szorítását a lefolyt hónapokban nem látta volna eléggé indokolva s kimentve a „lenni vagy nem lenni“ kérdés fontosságára emelkedett politikai ügyek tárgyalása közben, — melyeknek ohajtott megoldását mind e perczig ohajtvá várjuk. Sőt e megállapodás is csak látszólagos vala, mert hiszen ez idő alatt is folyton folytak a haza minden részéből az adakozások, melyeknek biztos elhelyezéséről, s részben használandó építési anyagokba fektetéséről kellően gondoskodva lón; végre pedig éppen ez idő alatt láttuk a palota terveire nézve beérkezett munkálatok kiállítását, láttuk

az új pályázatok megrendelését, elismert külföldi építészek meghívását stb.

Csupán azt akartuk e néhány szóval mondani, hogy bár nem tudjuk, e perczben minő stadiumban áll az Akademia építésének ügye, a látszólagos megállapodás dacára bizunk annak czélszerű és közel megoldásában.

Az eddig beérkezett építészeti tervekre nézve, a mennyire értesülve vagyunk, végmegállapodás még nem történt. Ezek közül választandja-e az Akademia a legczélszerűbbet, vagy ismét új pályázatot fog hirdetni? erre nézve még semmi határozott hír nem szivárgott át a közönség közé. Bizalommal várjuk az Akademia ítéletét, azonban bizonyosan nem cselekszünk az ügy iránt éber figyelemmel viseltető közönség érdeke ellen, ha addig is, míg az eredményt közölhetnők, a beérkezett tervek közül a legérdekesebbek egyikét, mely már eddig is nem csekély eszmecserére adott alkalmat, hű rajzban bemutatjuk.

Némi magyarázatul szolgáljanak a következő sorok. Tudva van, hogy az Akademia palotájának helyetül egy a lánczvid feletti

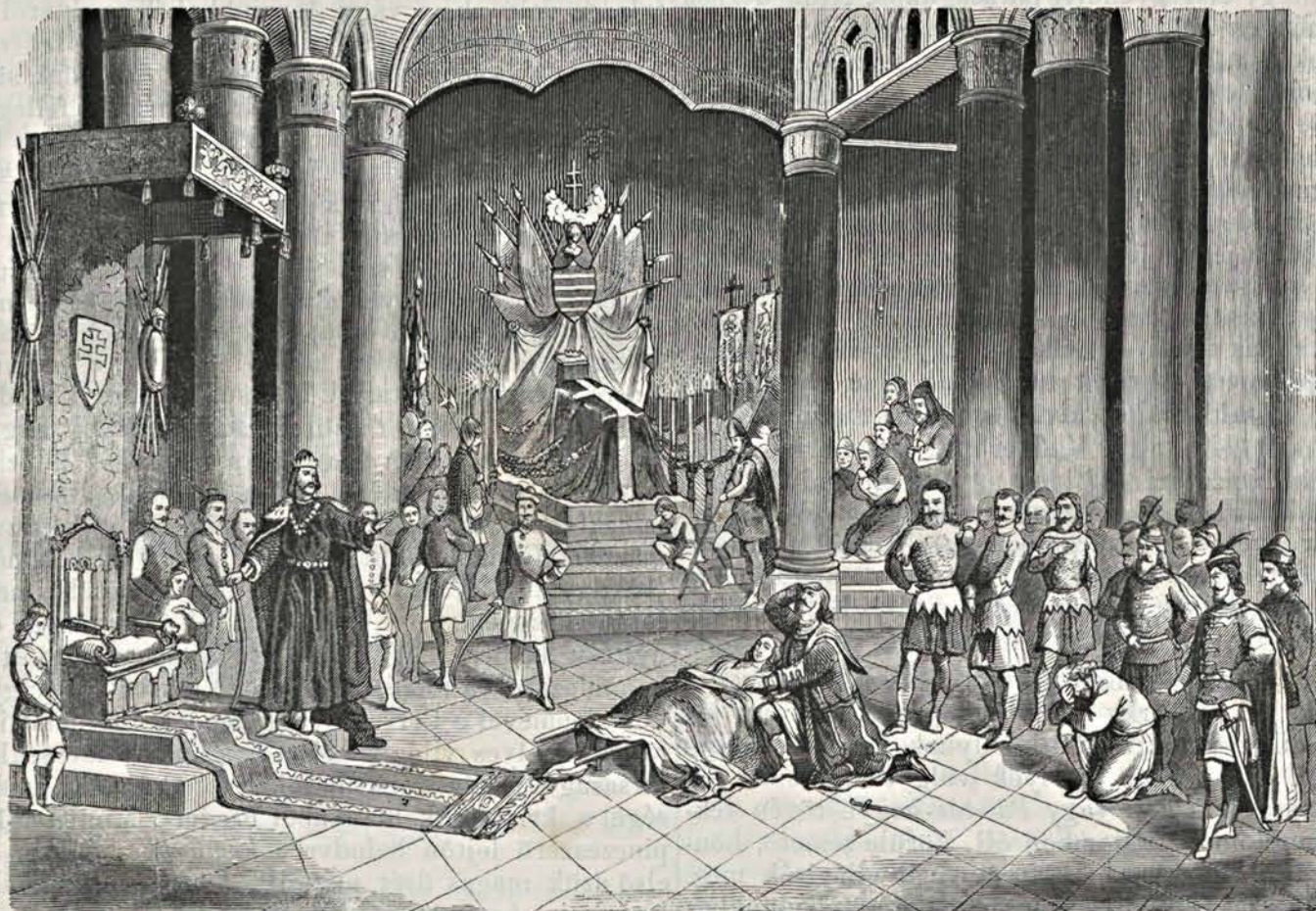
Dunaparton levő üres telek van rendelve, melynek területe 1200 négyszögöl. E tér sokkal nagyobb, mint az Akademia szükségai voltaképen megkívánják. Innen van az építési bizottmányának azon határozata, minélfogva a kiirt programmban megkívánja, miszerint az épület egyik fele az Akademia czéljainak megfelelő palota, másik fele bérház legyen, melynek jövedelme a beleépítendő töke kamatait biztosítsa. Az épület nagy kiterjedése szükségessé teszi továbbá a megfelelő magasságot; innen van, hogy a program három emeletre kívánja emeltetni az épületet, bár e körülmény a palotaszerűségnek némileg hátrányára látszik szolgálni.

Európai nevű archaeologusunk és tudósunk, *Henszlmann Imre* (kinek arczképét s bővebb jellemzését a V. U. 1859 évi 21. számában közöltük), összeköttetésbe lépve Gerster és Frey pesti derék építészeinkkel, a fentebbi feladatot, különösen a belső elrendezést illetőleg, sok szerencsével oldotta meg. Az épületnek megadatott a monumentalis jellem. A felosztás főrészei ezek: az előrészben (Akademia helyisége) a földszintet s első emeletet foglalja el az évi

nagy gyűléseknek szánt nagy diszterem, a heti ülések kisebb teremé s más oly helyiségek, melyeknek nagyobb magasságra van szükségök. Ezen monumentalis arányoknak megfelelőleg a hátsó részben (a bérházban) a földszint és első emelet helyiségeit szintén oly nagyobb teremek foglalják el, melyekbe a műtárlat, a zenede s más efféle művészeti vagy tudományos intézetek költöznének át. A második s harmadik emeletek magánház jellemével bírnak, mert még az Akademia osztályában is itt vannak elrendezve az akadémiai tisztviselők lakásai, — a főhomlokzat kivételével, hol a második emeleten a kisebb termekre osztott könyvtár s e felett a harmadik emeleten, az üvegtetővel ellátott s felülről világított képtár foglalandnak helyet (biztos kilátások szerint herczeg Eszterházy Pál nagybecsi bécsi képtára.)

Kivülről nem látszik meg az épületen, hol végződik az Akademia osztálya, s hol kezdődik a bérház; ezt csak a belső elrendezés mutatja, mely a két rész között teljes válaszfalat képez, miáltal a bérház egy, az Akademia része két udvart nyer.

Rájövünk végre azon pontra is, mely eddig is élénk viták tárgyát képezé a lapokban s valószínűleg azt képezendi még ezen is, míg az építés kérdése véglegesen eldől: értjük az épület styljét. Henszlmann e nagyszerű épülethez a 13-ik században gyakorlatban volt francia csucsives (góth) stylt választá, mely eddig csupán templomokra használtatott, nagyobbyszerű polgári épületekre pedig egyáltalában lehetlennek találattott, — minélfogva Henszlmann tervét e tekintetben az építészek valóságos építészeti eseménynek tartják. — Nem akarjuk ezuttal az ezen styl czélszerűsége vagy czélszerűtlensége körüli vitákat újra fölmelegíteni, sem az öreg Palmers-tonra hivatkozni, ki nem régi-ben nyilvános parlamenti tárgyalás alkalmával a góth styl felett tört pálczát, — csupán képünkre utalunk, mondván: ime ez azon szemnek tetsző terv, melyet a mi hazánkfiak, jeles tudósunk Henszlmann Imre, hosszú tanulmányok és fáradság nyomán a magyar Akademia számára teremtett! Örvendjünk, hogy e haza földje ily tehetségeket is megterem!

Végjelenet a „Bank-ban“ operából.

Erkel Ferenc „Bank-ban“ operája.

A fényes sikert aratott „Hunyady László“ czimű opera megjelenése után koszorús zeneszerzőnk, Erkel Ferenc, évek során át hallgatott. Lehet, hogy a nagy mester nem tartozik, a divatban levő igen termékeny zeneszerzők közé, de azt sem kell feledniünk, hogy Erkel Ferencet, a karmesteri teendők, a zenekar betanítása, a gyakori próbák s más zenészeti vállalatok, minők például a „philharmoniai hangversenyek“, annyira elfoglalják, hogy üres idejét szívesen fordítja egy kis szórakozásra. Mint elsőrangú sakkjátész, különben is ismeretes ő, olvasóink előtt is.

1857-ben jelent meg az „Erzsébet“ czimű, de különben csak alkalmi, s diszeloadásokra szánt 3 felvonásos opera, melynek második s egyszersmind legremekebb felvonását szintén Erkel írta.

Ezóta a lapok hirei közt gyakran olvastuk, hogy az évek óta munkában levő „Bank-ban“, lassan ugyan, de annál biztosabban siet befejezése felé. Elvégre a jelen év tavaszán egyszerre csak jelenti a színlap, hogy másnap „Bank-ban“ fog előadatni.

Ekkor visszaemlékeztünk „Hunyady László“ első előadásának idejére. A közönség meg volt lepve, de mindenki tartózkodott elhamarkodott ítéletet mondani. Voltak, a kik „Hunyady László“ban „Báthory Maria“ szépségeinek mását nem vélék feltalálhatni, azonban egymásra következtvén az előadások, amint behizelegték magukat a hangok a hallgatók fülébe, egy értelemben jött létre az ítélet, hogy a mű remek, egyetlen a maga nemében, s egész kincs-bányáját képezi eredeti zenénknak.

Ily előzmények után „Bank-ban“ első előadásának estjét, mint hazai zeneművészeti világunk eseményét tekintettük.

A mű e pillanatban még nem teljes, mint a nagy épületeknél az oszlopos elöcsarnok, úgy ezen szerzeményben is a *nyitány* megírása későbbi időkre van hagyva. Így történt ez Hunyady Lászlóval is, mert a szerző elébbel akará lesni dallamainak hatását, hogy aztán művének ezen részében a legtöbb tetszéssel találkozó eszméit fűzhesse koszoruba.

Magáról az opera szépségeiről beszélve, hasztalan erőköd-nénk megfelelő szavakat találni. A szép zene olyan, mint a gyönyörű táj: ezt látni, amazt hallani kell, hogy bájjait élvezhes-sük. —

Annál nagyobb örömmel jegyezhetjük fel, hogy „Bank-ban“ zenéjét, hallva, s a kiállítás fényét, gazdagsá-gát és izléssel párosult csinos-ságát látva, azon kellemes meggyőződésre ju-tunk, hogy szin-házunk átalál-ban, s különö-sen nemzeti ope-ránk, a színház megnyitása óta, a kornak megfe-lelő s az igénye-ket kielégítő ne-vezetes haladást

tanusít. — Husz évvel ezelőtt ily előadásról, a hol a művészi erők a látvány csillogó varázsával vetélkednek, fogalmunk sem lehetett. Vannak ugyan ma is, a kik őseink sötét árnyékát profanálva látják, ha ily óriás alakokat, mint Bank-ban, a ki Magyarország nagyura volt, s a kit II. Endre, még a királyné megölése miatt sem mert megbüntetni: így megénekelte. Azonban a mai világban az ily szigorúságokon túl kell magunkat tennünk, s való-ban, nem tudnám, mért legyünk! mi e részben pedánsabbak, mint más nemzetek, kiknek hősei szintén nem kerülhetik el, hogy mint operai alakok, hegedűk és fuvalák elé ne kerüljenek.

A művet egészben, és részleteleg legjobb zenészeti ítéseink, a kor egyik legjelesebb tüneményének nevezék. Birunk játékre-n-düinkben 20 oly külföldi operát is, mely összevéve sem bir annyi belbecsessel, mint Bank-ban második felvonása, a hol a szenvedő Melinda, a Tisza füzesei között sirja el gyögyíthatlan buját, s vigasztalást csak a viharoktól felzudított habok között találhat.

Rajzunk az opera végjelenetét ábrázolja, de akarva sem tagad-hatnók, hogy e kép, melyen az elhamarkodás nyomai találhatók fel, kissé jobban sikerülhetett volna. — Folyvást oda törekszünk, hogy a hazai művészeti erők e téren is minél nagyobb tökélyt fejthesse-nek ki. Most még nem mindig értünk czélt.

Ezen jelenetben, a király és udvara mély gyászban lép fel, a királyné ravatala előtt. Mint fejedelem igazságot akar szolgáltatni, de akkor hozzák elő a Tisza árjaiból kifogott Melindát. Bánk bán nejét, s a király az ártatlan nő holttestére tekintve elismerni kényszerült, hogy a cselszövő királynéra Isten hozá meg ítéletét.

Pestről a középponti Kárpátok felé és vissza.

(Folytatás.)

II. Szakal, aug. 22. 1860. Szép napra virradtunk! Ez minden utazónak ohajtása. Reám és azon kis családra nézve, melyhez mint utitárs csatlakoztam, kétszeresen kellemes köszöntés volt; mert, hol vaspályán, vagy gözhajón nem lehet utazni: ott a kerékrázás kellemetlenségeit a jó üllés enyhítheti ugyan; de a kellemes idő és a társalgás élvezetét is. Tanulságossá egyébiránt még válhatik az utazás, ha a társaság célja egy, vagyis, ha egy szív, egy lélek keszti az egész társaságot.

Váczról tehát kiérve ama tekervényes hegyi utra jutánk, mely *Katalin, Szende és Rétság* felé visz, s mely Vácz völgyét festőinek söt tündérinek mutatá. A két Dunaág között fekvő Sz. Endre sziget, és a hegyek lejtői fölött úszó ködök, midőn a nap első sugarai elől mintegy elszegényülve páraságukon, eltűnedeznek — sajátságos tünemények a fővárosiak előtt; mert ily élvezethez a szűk látkörű udvarok és utcák nagy falai között soha sem jutnak. Hegy és völgy nyájasan ölelkeznek erre, erdők, gyümölcsösök és rétek smaragdölde jötekonyan hat a szemre, míg balra *Nógrád* várának romjai érdekes meglepetést szereznek. E vár egy völgy közepén emelkedő magaslaton látszik lenni, mely egy egész megyének nevet adván, hajdanában iránytű gyanánt szolgált az egész vidéknek. Béla névtelen jegyzője szerint ez őseink bejövetelekor létezett már, minek tudása az utast az őshajdanba ringatja vissza s a mulandóságra figyelmezteti, melynek mind a dicső kor, mind a viszontagságok ki vannak téve. — Rétság egy kissé megpihenés, másodsor is jól esett — mint utasoknak — a reggeli. Itt kath. plebánián és póstahivatalon kívül semmi nevezetességgel nem találkozánk. Innét elindulva Vadkert, és sz. Lőrincz felé gyönyörű rétek és hullámzó szántóföldek mellett elhaladván, *Balassagyarmat*-ra jutánk. Ez csinos építkezési és kies fekvésű város. Épen országos vásár levén, nagy sürgölődés és élénkség vala benne észrevehető. Épületeinek disze a megyeház és az angolszűzek lánynöveldeje. Hajdani erős várának, melyben a vitéz Balassák oly sokszor tőnek hősiségükről bizonyosságot, romjai alig észrevehetőek.

Ezután *Hugyag*on s az Ipoly fölötti hidon át *Pethő, Halászi* és *Ludányra* vitt utunk, hol a Gyürky család csinos kertje ad egy kis költői szint az aratás után prózáivá lett lapálynak. Míg végre *Szalk* felé ismét hegyek emelkednek, melyek völgyeiben ismét sürribben láthatók helységek. *Raros* vagy *Palotás*-hegye tövében fekszik *Szalk*. Kath. temploma egy dombon áll, körülte temető, honnét a nap végső sugarai nem egy helység tornyát világíták meg. Alatta a vendéglő éji szállásra hja az utast, hol estebédünkhöz *mutyadi* ásványos vízzel, mely közelében van, kínáltak meg, mely zavarossága dacára jóízű volt. Vastartalmunak látszott lenni. A helység több csinosabb épülete közbirtokosaira sejtített.

III. *Tornalya*, aug. 22. 1860. Szakalt, mely semmi érdekesebb nem nyújtott, korán elhagytuk. A nyári korány a völgyeket még bájlobbá varázsolá. A reggeli lég fölvidítja a kedélyt s a termékeny szántóföldekkel, és rétekkel szegélyezett uton átrobogva csakhamar *Losoncz*on voltunk. *Losoncz* az utolsó évtizedben sokkal többször fordult meg a hírlapok s könyvek hasábjain, mintsem hogy annak leírása unalmat ne szerezne. Azonban mit róla olvastunk, azt saját szememmel igazolva találtam. Ifjonez, vidám külseje csinosossággal páros. Reformatus új góthmodoru egyháza szép, de föltűnő egyszerűségű, minthogy a góthépítkezések födisze, a faragványok s szent szobrok hiánya nagyon érezhető; kath. temploma tiszta, de kevésbé arányos. Rövid ittmulatás után — mert hisz célunktól még messzire valánk, tovább folytatók utunkat. — *Pusztaszalatán* egy csinos szeszgyári épületnek külseje, czélszerű belrendezése, és elég nagy üzletet gyaníttatja. Balra a sötét erdős hegyeken *Gács* vára fehérik. *Pinczen* a Károlyi család kastélya és kis angol kertje mosolygott a fálya füstjétől már mind megbarnultak. A már *Gömör*be esik, b. *Luzsinszky* lakát vevők észre, nem is sejtítve, hogy itt a protestáns muzsáknak Bakos család alapította

tanyája volt hajdanában. Ezután egy bérce áll előttünk. Kigyózó útja és a mérsékelt lejtőség miatt nem is lehet magasságát észrevenni, de kedves kilátást enged Ipoly nyájas völgyébe. Ezentúl egyszerre *Rimaszombat* fényes tornyai bukkannak elének egy szép völgy mentében. Itt ebéd közt el lön határozva, hogy Aggtelek világírhre érdemes barlangját megtekintendjük. S azért csak a vendéglő melletti kertet, mely legújabbán a „legnagyobb magyar“ tiszteletére keresztesített, s hová Rimaszombat szépei, s nagyja s apraja sétálni jár, a gyönyörű zöld elevenfalak mentében hazafias tettekről álmodozandók — megtekintvén csakhamar bucsut vevénk Rimaszombattól, és szép erdőkön s több helységen át Tornalyára érünk, hol megtudók, hogy Aggteleknek, mely 2 év előtt leégett, sem ideiglenes vendéglőjében, sem pedig az épülőfélben levőben éji szállást nem kapunk. Azért tehát *Tornalya* itók föl éji sátorunkat. E városka postaállomás, s hajdanában a híres Tornalyai család birtoka volt. Utolsó nőivadéka a Hevesy családba olvadt. Szerény lakuk körül szép gyümölcsös kert terül el, melyben a család néhány tagjának hamvait emlékek jelölék s virággyalakkal keríték. A földek igen termékenyek levén, egy két szolgabírói hivatalnokon kívül mind gazdasággal foglalkoznak a derek magyar lakosok.

IV. *Jolsva*, aug. 23. 1860. Ma reggeli szürkületkor mindnyájan talpon voltunk, s váci lovainkkal Tornalyáról két óra alatt az igénytelen Aggteleken termettünk. Utunk a *Csellény* nevű gyönyörű bükkös és cserligeten vitt keresztül, melynek sűrűsödő lombjain át több keresztvölgybe pillantánk, melyek fellegekkel, és köddel valának telve. Ezeknek különböző alakjaik nem kevésbé kecses, tetők és csalékonyak, mint az 1000 mérföld kiterjedésű alföld délibabos kepei. Végre a nap mindezeket fölülemelkedék, s mint a mesés lidérczek: egy tűnedezték e sajátságos tündérei hegyek és berkeknek. Csak szép élvezet, gondolok magunkban, a hajnal észlelése, pedig hányan aluszszák azt át épen a miveltebb osztályból, kik éjbel napot. s napból éjt szeretnek csinálni. Ezen ferdesség nem korholásra méltó? — Mi e szemrehányásoktólétét másokra bízva, folytatjuk leírásunkat. Egy kis jó reggeli után — mert hisz ily erősítő szükségesnek véltünk nagy vállalatunkhoz — Vass Lajos vezető urammal a szükséges intézkedéseket megtévén, sejtelmes érdekltséggel közeledénk a *Baradla* hegy sziklafalazatához, mely mintegy homlokzatot képezvén — *Bartholomaeides*, *Gömör* vármegye jeles leírójának véleménye szerint is — csakugyan földindulás által válhatott el a többi hegységtől. E homlokzat közepén van a barlangbai 5 1/2 láb magas és 1 1/2 láb széles nyílásu bemenet. Váscrásozatu ajtaja megnyílt, s mi földalatti kalandozásokra fölkészülve, s égő fáklát vagy gyertyát kezünkbe véve, nemével a borzadállyal lépénk e földalatti s előttünk épen azért rejtélyes világba. Mi a borzadályt mérséklé, az a nagyobb társaság s ruházataink, de főkép a nőké vala, melynek sajátszerűsége a krinolinok hiányából eredett. Mintegy 10—15 ölnyre e pinczeszerű lejtőn haladva a *kéményhez* érünk, mikép a barlang első szűk magas üret nevezik. Azután mindinkább tágult a barlang, mi a *barlang pitvarának* mondatik, melyhez közel a *csontház* nevű ág esik, mely régente Mauzoleum nevet viselt; minthogy itt hajdanában csontthalmokat találtak, monda szerint a tatárok elől menekülők, vagy mások szerint a dögmirigyben elhaltaknak tetei voltak. Ide azonban időkimelésből be nem lépünk.

Most csakhamar egy patakhömpölgés okozta susogás zavarja meg a csendet, mely a falu közbirtokosaitól (vagy másolt?) *Acheron* nevet kapott. Ezután egy sziklahalmazon akad meg szemünk, melyek falomladványokhoz hasonló darabokból áll s azért *Palmyra omladványainak* kereszteltettek. Nemsokára az *Ország táblája* mellett elhaladván az *Acheron* bal partjára egy ingó fahid vezet át, hol egy szikla tövében a *királykut* legjobbjú, kristálytiszta, és jéghidegségű vizével enyhítők eddigi fáradsalmunkat. A jobb partra visszamenvén — mert hisz bal partját mészkőszikla-boltozatok képezik — a csepegő kövek már sajátságos csoportjai mutatkoznak — melyek *szidó* vagy *Mózes oltára* név alatt ismeretesek. Ezután következik a *függöny*, a sz. *Háromság oszlopa*, a nagy templom, s ebben a nagy oltár.

Innét balra a *denevérbárlang* terül el, melyet mellőzve, az ennél érdekesebb kis templom, a *pápa koronája*, *Szűz Mária* a *kisdeddeli szobrához*, és sz. *István tornyához* értünk. — Kár! hogy ezen cseppköalakok a fálya füstjétől már mind megbarnultak. A képződés azonban még folyvást tartván, ezekre a barlang kupjára

még mindig csepeg a mézsvíz s így ez alakok nedvesek levén, a bronzirozás színét játszzák.

Ismét egy jókora patakkal találkozunk, mely a barlang bal ágából az ugynevezett *paradicsomból* tör elő. Neve *Styx*. E két név eszméláncolata föltűnő. *Paradicsom* és *Styx*! Vajjon nem figyelmeztetés akar-e ez lenni, hogy a régiek paradicsoma az alvilággal láncolatban volt? vagy hogy a paradicsomot elhagyván, az emberi nem a világ sötét tömkelegébe jutott? — Vagy tán a mythologiai *Styx* vizének hidegségére akar czélzás lenni, melynélfogva az abból ivó ember meghal, a vas és érc fölemésztetik, és a belémártott edény azonnal széreped? Legyen bár czélzás vagy nem, annyi igaz, hogy e patak vize hideg ugyan, de mégis iható, s 2—3 lábnyi mélysége és 3—4 láb szélessége dacára az átlátszó-ságig tiszta, s benne, valamint a barlang többi részeiben is, semmi állat vagy növény nem található. A két sárgás halvány béka, melyet megpillantánk, s melyek előlünk rejtekeikbe vonulának, kivételnek látszik, vagy a vezető állítása kétes. Azonban vörös vérgye (*Proteus anguinus*, *Grottenolm*) létezéséről mitsem tudnak, mint az az adelsbergi patakból található.

De honnét e tömördek viz? — Nem tagadható ugyan, hogy e barlangban források léteznek, de bizonyos az is, hogy a fölvilági záporok után e patakok a hegy különböző helyein létező, mintegy 25 nyíláson annyi vizet kapnak, hogy kiáradván, a nem nagyobb tartósságra számító deszkahidakat elviszik, a partra homokot hordoznak, agyagos partrészeit fölázttatják, s ha ünnepek vagy tánczok tartatnak, mint tartatni szoktak, mi a f. é. júl. 25-én is megtörtént — akkor a mulatókat is e barlangból kiűzi.

Tovább haladván a *Nádorutczán* keresztül a *nepomuki sz. János szobor*, innét pedig a *kis terem*-mé táguló részbe, azután a virágos ágyakhoz hasonló *virágos kertbe*, végre a *kerékvágás*-ba jutánk, mely mindig kemény agyagalapon mintegy 20—30 ölnyi távolságra látható. Néhány lépésnyire a legpompásb cseppkö-csoportozat áll ismét előttünk, mely *kir. trónhoz* hasonlít. Egy lapos gúlaalakon következő fölirat olvasható:

Joseph Vs ArChDXXV AVstrlae
Regul HVngarlae PaLatInVs
Pater Patriae
Has Latebras sVbterranel antri Baradla
VIDI.

mely chronostihonból 1806 dik év kerül ki, midőn t. i. József nádor azt megtekintette.

Innét sz. *Mihály fűggyal* alakja ötlük szemünkbe. Utána gr. *Reviczky* volt k. kancellár emlékére figyelmeztetett a vezető, mely következő bevessett fölirat tartalmaz:

CDVöz Légy Drága királyVnk jobbja
ReVisnyel gróf PaVICzky
Hazánk CsLaga és DIsze.

mely 1825-dik évre mutat.

Estei Ferdinánd főhg is megtekinté e barlang ritkaságait. Emlekeül szolgál következő fölirat:

FerdinandVs PriAcps RegIVs InVICtVs Heros HVngarVs (tán Is) Baradlae
oVantlvVs hospes gratVs optatVs VIVat:

Mi 1816-ra (tán 11) mutat.

Még e következő fölirat olvasható a gyémánthegey közelében:
SpelVnCa Baradla sVq VqVqE Ltat senforI Josepho ALMássi.

Mi 1825-dik évet jelent.

Végre dicső emlékü apostoli királyunk V. Ferdinánd, mint koronaherceg, incognito szintén meglátogató e természeti ritkaságunkat — egy helyre sajátkezűleg e szavakat jegyzé: „Ferdinandus coronae Princeps.“

Legújabbán pedig értesültünk, hogy hazánk nemesszivű fia Reményi Ede is meglátogató és tiszteletére egy részlete a barlangnak lön szentelve.

Azután a *nagy terembe* lépünk. Azt vélend, nyájas olvasó, hogy a művészet s emberi akarat rendezé e cseppkö-oszlopsorokat, melyek a barlang kupjától alapjáig és viszont képződnek, s egyenlő távolságban egyiptomi vagy mór oszlopminiókat utánoznak. Ezek között, valamint a *kis teremben* is gyakran, mint említők, tánczmulatságokra gyűlekezik az aggteleki s gömörtornai ifjuság, hogy zene mellett búján tulajdon, nem is szükséges említenem.

Még a következő idomokat vevők szemügyre: a *barlang fejedelemét*, a *mészárszéket*, a *nagy vízhang* helyét, mely után hegyek emelkednek *Mórió* és *Horeb* név alatt, melyekre kívájt lépcsőkön juthatni. Egyszerre az alakok oly száma s változatosságára akadunk,

mely az *Olymp*, vagy *Musák gyűlekeztéhez* vagy *Diana t. m. plomához* hasonlítottat. Valóban, nem tudja az ember, mit csodáljon inkább. Néhány ezek közül kövel vagy bottal érintve a harangozást utánozza, mi a köcsap belső ürességéből vagy tán jégcsezzé tömegüléséből magyarázható. Köcsap, mondom, a jegcsaphoz hasonlatosságnál fogva, minthogy csakugyan itt van a legtöbb köcsap.

Egyike ezen kötömegeknek csupa apró jegcslapokat képez, s minthogy tömege oly nagy és magas, hogy akár hegyormot látszik képezni: *gyémánthegeyek* nevezetnek.

Miután egy köcsapot emlékül kérünk, még egy pillantást veténk *Styx* vizére, mely halk morajjal a sziklatömeg mögé rejté folyását, hogy lassankint elnémulva, *Józsa*főnél, *Tornamegye* oldalán, 3/4 óra múlva a hegyből ismét napfényre jöjön, hol állítólag a mintegy 2 mérföldnyi hosszú barlangnak vége volna. Egyéb-aránt a barlang hossza az elutazónak kézbesített félvnyi emléklap szerint, melyen a barlang részleteinek nevei följegyezvék — 4194 ölnyi, míg a híres adelsbergi Krainban csak 2500 ölnyi. Az elenyésző folyó nyomait nem követhetvén, visszatérünk ugyan, azon az uton. Azonban több új részletekre figyelmeztettek gondos vezetőink. Így érdekes a *Styxnek* vizesését látni, mely sziklák közé szorulva, mintegy 1 1/2 ölnyi magasságról zuhatagot képez és maga alatt egész medenczékét váj ki.

Említenő még a *viasszeze*, mely parquettekhez hasonlít, a *gyapjuszák*, a *szal mawaldal*, a *huzár*, s a *korák*.

Itt hangzott a kérdés: ki akar a paradicsomba jutni? — Mire mind ösztönszerűleg fölkiáltott: én, én! De egy roppant szikla mintegy marhatüdő lóg alá, s örízni látszik annak bejárását, úgy hogy csak nagyon meghajolva lehet a bemenethez jutni. S ime ez akadály visszariasztá mind — kettőt kivéve, s megfosztá a paradicsom élvezetét. Istenem! gondolám, mily közel vagyunk gyakran célunkhoz s egyetlen lelküzdhető akadálytól visszariadnak — a gyenge lelkűek! Csak igaz az Üdvözítő mondata: sok a hivatalos, de kevés a választott!

A nagy tüdő alatt tehát megöröbedve jutánk a *paradicsom pitvarába*, hol kiegyenesedvén, tüdők szabadabban lihegethettek. Azonban csak új akadályra akadánk. Egy alig 2 1/2 láb átmérőjű lyuk előtt állánk. „Ide kell bemászni,“ lön a jelszó. S ime mint keményseprők 4—5 ölnyre csuszánk négykézláb e fölfelé menő tekervényes lyukon, s fáradságunk jutalmazva lön. A természet meszképleteiben itt remekelt. Csodaszzerű hasonlatosságokat látánk ismét alabastrom tisztaságu fényvel, melyeknek önként vallásos neveket sug a természet alkotója iránti kegyelet. Itt *Abel* sirját láthatod, nem igen erőtetett képzelődéssel, ott *Kain* alakját pillantod meg a súlyokkal, amott egy romba dült *orgona* sipjait bámulhatod egymásra halmazva, míg ismét *Ádám bocskorának* ott hagyott nyomába léphetsz. Nem messzire egy egész sereg óriási csapok között *Ádám* s *Eva* alakjára ismersz, mint állnak a *töltött fa* lombjai alatt. A *vöröstorony* alakját az apró szentek sorai környezik, másutt hegyormok emelkednek, melyeken kálváriaszerűleg elszórvák a különféle alakok, melyeken ismét a hasadt harang hangjait utánozhatod.

Mindez a fáklák világa mellett, főkép a sötét távolból, oly látványt nyújt, mit halandónak képzelni sem lehet, leírni annál kevésbbé. Azt látni kell, hogy a természet nagyszerű, és soha szünni nem tudó működéséről némi fogalmad legyen! Ily érzelmekek árjától kísérve ismét kicsúszunk inkább, mint kimentünk a paradicsomból, s mint midőn a kigyó rejtekeiből előjő, a napon süt-kérezni, úgy siettünk mi is a társaság többi tagjai után a napfényre, melyet mintegy öt óra folyásig nélkülöztünk, a folytonos járás, és sietés szülte izzadságtól ázó ruhánkat szárítandók s az előttünk elterülő gyepszönyegen megpihenendők, majd fáradsalmunkat egy kis friss vajás kenyér, és tejjel enyhítendők, a vendéglőbe visszatértünk s onnan Tornalyára ismét visszamentünk, utunkat Murány felé folytatandók.

Azonban *Harkács, Licsé, Süete* helységekben keresztül menvén, és utóbbiban a lakóknak nagy részét kőny és buba merülve látók, mert sz. István ünnepe nekik ezidén tűzveszéllyel végződött. Sok ház, és templomjuk is lángok martaléka lön, melyeknek füstös és kormos falai már messziről valónak láthatók. Szép hegy-láncolatai mögé a nap végső sugarai is elrejtöztek már, midőn *Jolsvára* értünk. Ez csinos és rendesen épült mezőváros. Kiti-nőbb épületei: a piacz közepén szabadon álló kath. sz. egyház, mely a váci székesegyház mintájára akart épülni. Külseje azon-

ban csak annyiban egyez meg, hogy két alacsony tornya legyen. Hasonlóbb még belsőjének elrendezése. Továbbá említendő a protest. egyház csinos tornyával, és hg. Koburg háza, melyben most tisztjei laknak stb. Sajátságos, hogy az ily kis városokban az idegenek azonnal észrevétetnek s minden ablakon a személyesített kíváncsiság, ha mindjárt magyar öltönyben is, néz ki.

T Á R H Á Z.

A pók és a légy.

Egy egészséges idegzetű, közönséges emberre nézve a pók — pók, egyébként semmi. Bizonyára nem valami elragadó tekintet, egy potrohos pókot látni, midőn nyolcz hosszú, szőrös lábával például a kezünkön mászik; a tisztátalanság jelképe s a háziasszony hanyagságának félreismerhetlen jele, ha a szoba szögleteiben, vagy a ház más, bármely részében pókot látunk. Egyébiránt igen ártatlan állat, ellenséges szándok nélkül, s azon csekély erővel, a mivel rendelkezik, ellenünk nem, csupán a rovarok ellen intézi, önfentartási ösztönből; ezekre nézve azonban, névszerint a legyek, szunyogok, molylek, sőt méhek és darázsokra nézve is, valóságos gyilkos.

Tekintsük meg mindenkélt a pók hálóját, mely kétféle minőségű szálakból áll s kettős rendeltetése van. Az egyik sok szálból készült egyszerű kötés; a másik egy kötel, mely hasonló szálakból készült, de bizonyos ragadós nedvvel van bevonva. Csupán az utóbbi képes az oda tévedt rovarot megfogni. Egy szelleműs légy vagy más erős rovar ezt ép oly könnyen széttepheti, mint Sámsan a filiszteusok köteleit; az azonban a nyálas ragadós szálakba a rovar már egyszer belebonyolódott, akkor a szegény átlátka ép oly védtelen, mint valami egyiptomi mumia papiruszpályáiban. A kerti pókok hálójában a kötelek s a körnek félátmérője egyszerű, a közép-pont ellenben ragadós szálakból alkotva, s csupán ez utóbbiak képesek a beléjük tévedt legyet megfogni. A szövő házi pókoknak nincsenek ragadós szálai, hanem zsákmányukat fátylelő szövedék hálójába, honnan a belesett légy ki nem menekülhet. Az így elfogott védtelen kis teremtet egy rettenetes állatot lát maga felé közeledni, melynek fejéből egy pár merev bicska áll ki, ölésre készen. E kis bicskák vagy fogók üresek s végükön el vannak vágva, hogy a rejtett méregnek szabad folyása legyen. Csipésök halálos, és ha, a mi nagyon ritka eset, valamely lényeges testrészt nem talál, a méreg öli meg a szegény foglyot. A pók dühösen rohan áldozatára, s kiterjesztett fogóit minden czeremonia nélkül taszítja fejébe és mellébe.

Brazília erdeiben találhatók egy neme a póknak, mely házat csinál magának, s annak közepébe köti csodálatos hálóját. Ugyane nemből van egy faj, a mygale avicularia, mely két hüvelyk hosszú, s lábai egy láb hosszak. Némely természetbuvárok azt állítják, hogy e szörnyeteg teremtet kolibrít eszik, míg mások szerint, ha lyukába kolibrít szorult, nem bántja azt, sőt inkább elfut előle s elrejtézik.

Mindezen állatkák látsszerű, életmódjuknak megfelelőleg különböző alkotásuak. Az üregek és csövekben lakó pókok szemei fejük előreszárva vannak szorítva, mint elrejtett rablókhöz illik, melyek folyást hasadékokon és nyílásokon leskelődnek zsákmány után. A vándorló fajknál a szemek jobban szétállanak, míg azoknál, melyeknek világosabb és messzebb kell látniuk, a szemek a kiállóbb részt képezik, miáltal szabadabb kilátást nyernek.

A pók eszméje természetesen a legyet juttatja eszünkbe, mert a rovarok e két neme oly elváhatlan, habár nem is oly gyengéd viszonyban áll egymással, mint Castor és Pollux; a hol pók van, ott légy is van. Mindenki ismeri a légy kíváncsiságát, közmondássá vált szentelenségét, nyalakodást és falánk természetét. Ez a kis állat annyira tudja az embert bosszantani, hogy minden hasznát megtagadja, s pusztán csapásnak tekint.

A légy első nevezetességét feje képezi, mert ebben és lábaiban rejlik főképp testalkatának sajátja. Nagytöveggel homloka közepén egy pár csáp látható, mely hat tagból áll; ezek közül a harmadik kiterjedt és sokkal nagyobb a többinél, míg a hatodik egy csomó sörtecskével van ellátva. Ezen tollszerű tag a harmadikat minden sérelem, por és szél ellen védeni látja, mert míg a többi csápok összevonva nyugodtan fekszenek a fejen, addig ama tollszerű rész kefe gyanánt nyulik előre, s így a sérelmeket elhárítja. A kiterjesztett tag apró zacskókkal, s ezek rövid finom szőrrel vannak fedve, melyek rendeltetése még eddig ismeretlen előttünk. A csápokat némely természetbuvárok halló; mások ellenben tapintó szerveknek tartják.

A légy szemei régóta foglalkodtatják a természetbuvárokat. Két összetett szem, mely 4000 dombordát üveglencséből áll, s minden egyes üveglencse tökéletes látószervet képez, és három keskenyebb, egyszerű alkotású szem, mely háromszögben a két összetett szem közé helyezkedik; elég okot szolgáltatnak a csodálkozásra. De itt is csak tapogatózást látjuk a tudományak. Azt hiszik, hogy az egyik szempár közelebbi, a másik ellenben távolabbi tárgyak meglátására szolgál; a nélkül azonban, hogy a nézet elégséges okokkal volna támogatva.

A szárny két átlátszó hártlyából áll, melyek közt véredények és légcsövek ágaznak szét, csinos hálót képezve, mely fölött ezen átlátszó hártlyák kifeszítve. A házi légy 600 szárnycsapást tesz s 5 lábnyi tért röpül be egy másodperc alatt; ha megrezentük, 30—35 lábnyi tért is átrepül ugyan-ezen idő alatt. Dongása, mit röpülése közben hallunk, szárnyai lebegteté-

szel után még a kaszinoterembe akaránk lépni, de 8 óra után levén már, azt már zárva találtuk. Ilyenkor a lakosok is már mind nyugalom karjaiba dőlnek, korán ismét szokott foglalkozásukhoz látandók. Így hát mi is azon elvet követők: Si fueris Jolsvae, jolsvano vivito more! —

(Folytatása következik.)

séből támad, s erősebb vagy gyengébb volta attól függ, hogy egy másodperc alatt 600-nál több vagy kevesebb szárnycsapást tesz-e.

A légy lábain nagytöveggel át két mozgatható sarkat veszünk észre, melyek segítségével a légy kuszasz közben kapaszkodik. E sarkak számtalan apró szőrrel borítottak, melynek minden egyes szála a végén ragadós nedvvel van ellátva.

Egy nőlegy utódait Keller 2 millióra, mások még többre teszik. E szertelen szaporodás az oka, hogy mindenütt roppant mennyiségben találunk legyeket, azon folytonos és nagymérvű pusztítás dacára, mit köztük más rovarok és a madarak tesznek.

Nemzeti öltözetünk ügyében.

Hölgyeink aligha nem kezdenek elpártolni nemzeti viseletünktől. Lasankint — ha így haladnánk — újra visszatérünk Páris divattermeihez s üvegablakai előtt epedve várandjuk minden évszak vagy esemény jöttével, hogy milynevi vagy alaku öltözéknek adatik divatjog.

Az én fájdalom okom azon sejtésem, hogy hátha kezdte ez, kedvelt czim alatt, a nemzeti viselettel eltávolodásnak s egyszerű csak azon veszünk észre, hogy ott vagyunk, hol nem akartuk. Még a bűn is szép álca alatt szokott uralomra jutni. A bekövetkező jövőért aggódva vagyok mondanod ezeket.

A magyar öltöny jellemet és eszmét fejez ki. A természeteszerű szépség és izléshez, a fedetlen főhöz, legközelebb van a kalpap és felgyűrt szélű kalap. A nyíltság és becsületességet tükröző szabad tekintet követeli ezt; vajjon a legyűrt ujjabb divatu nő-kalapok nincsenek-e ellentétben e jelleggel? Ha rá nézünk, azt hisszük, esik az eső, mert karimája csurgóra áll. — Továbbá a magyar öltöny a lehető legnagyobb ovatosságot, hogy ne mondjam, szemérmest is fejez ki: a pusztán ing-viselet megfelel-e minden tekintetben e kívánalomnak? Egy paraszt így látva urnőjét, csodálkozott, mert eddig mindig egészen felöltözve látta. Még a derekszíjnak is megvan a maga magyar alakja s nem látunk-e már pintliket hölgyeink karcsú derekán? — mintha megunták volna már némelyek viseletünket. Legyűnk hívek magunkhoz, nemzetiünkhöz és szelleméhez, ez az első és főkötelesség. Magvallom, nekem mindannyiszor egy köny akar megjelenni szememben: valahányszor magyar hölgyet látok, a ki, talán akaratlanul is, olyképp öltözködik, hogy reméltetni engedje az átmenetelt egy más viseletre. Ilyenkor a selyemhernyó — bocsánat e hasonlatért — jut eszembe.

Aggalmaktól gyötörtve következőkre ohajtánám a figyelmet. Irányozni Lesz-e ki a tiszta szívből eredő szóra figyeljen?

Ne adjunk öltöny-darabjainknak nem magyar nevet — meglehet idegen név alatt idegen alak csempésztetik be.

Kövessük az ősi jó szokást: nevezzük nagyjainkról, még pedig nem keresztnevről, mely a magyarságnak rövidsége szolgálat, kivált ha idegen nyelvre fordítatik le. Széphanzatu kihalt családainkat vagy vértanúinkat névleg felélesztjük legalább s az irányokbani kegyeletet kimutatjuk: ha neveiket hirdetendik ruháink. A női öltözeteket is a férj nevével lenne hübb nevezni: így Szilágyiné, Hunyadyné, Apaffiné, Bethlenné, Rákóczyiné stb. öltöny.

Vége: jelenleg élő lény nevével se igen nevezzük; mert ezáltal megirtuk halotti jelentését, változékonyását a ruha-darabnak a szerint, a mint a nap eseményei ez vagy ama nevet hullámoknak elv vagy temetnek el. A legünnepeltebb név is, ha nem lesz népszerűtlen is néha, de háttérbe szorítás vagy önkéntes félrevonulás által lehet, hogy elhomályosul, vagy politikai válság következtében minden rá emlékeztető jel betiltatik. Egy Zrinyiről elnevezés, ódonág és folytonos használat avatják a ruha-nemet, hogy ugy mondjam, klasszikussá.

Harmat táplálja a tölgyet és rózsafát, de a rózsza azért nem hozand tölgylevelet és gyümölcsöt, mert a maga szervei szerint alakítja és hasonítja a tápanyagot. A polgarosulás és közmiveltetés tápharmatát is szellemünk és jellegünk szerint használjuk fel. — Oh lelkes leányai a hazának! legyetek állandón hívek ezután a hazai viselethez; nyelv és szívben honleányok vagytok: lombjaitok és koszorúitokban is — azaz külvényekben — legyetek mind a sirig magyarok, hisz ti vagytok virágai e hazának. *)

Debreczen.

Balogh Ferencz.

Irodalom és művészet.

+) (Pályázat.) A budapesti zenede részéről a b. Prónay Gábor által évenként felajánlt 10 arany jutalom ez idén egy az ugynevezett kamarai zene köréből, zongorára szerzendő, legfőlebb négy kótaívet betöltő magyar

*) Ajánljuk e felszólalást a divatlapok figyelmébe. Részükről megvalljuk, hogy a közeledő veszedelmet még nem látjuk. Szerk.

Vasárnapi Ujság 37-ik számához 1861.

Egyház és iskola.

+) (A pesti egyetemen) f. évi november 1-én kezdődnek meg az előadások.

+) (A magyarországi kath. gymnasiumok megnyitása), a „P. H.“ biztosság értesülése szerint, ez idén kivételesen, nov. 1-re halasztatott.

+) (A magyarországi kath. iskolák és gymnasiumok szervezete.) Említettük már röviden, hogy a magyarországi kath. iskolák és gymnasiumok újraszervezése fölött Lonovics érsek elnöke alatt tanácskoztott bizottmány befejezte munkáját. A bizottmányilag megállapított tantervről most bővebben értesülünk. E szerint az elemi iskolák három osztályt képezendek, honnét a tanonc vagy a három osztályu polgári iskolába (alreáltanodába), vagy a gymnasiumba léphet. A gymnasialis képzés ezentel is 8 évet veend igénybe, következő beosztás szerint: az első három évi (grammatikalis) osztály leendő az ugynevezett kisgymnasium; a második két évi (humaniora) osztály az ugynevezett nagygymnasium; végre a harmadik háromévi (bölcsészeti) tanfolyam a főgymnasium, vagy régi elnevezés szerint lyceum. A kisgymnasiumba az osztályrandszer hozatik be; a humaniorákban az exact tudományok tanárait nyernek; a lyceumban tisztán szakrendszer alkalmaztatik. A tandíj el lesz törölve, s így mindenki ingyen részesülhet a tudomány áldásaiban.

— (Iskolai tudósítás.) A selmeczi evang. lyceum igazgatósága közölni teszi: hogy a helybeli evang. kerületi lyceumot a tanítás f. hó 16-án veendi kezdetét. A mult évi rendes tanárok megmaradnak, kivéve Dob-sinszky Pál urat, ki Derencsénybe lelkésznek van meghíva. Az ez által megüresült tanszékre Jézsovi Károly ur hivatott meg, ki a multévben a jénai s göttingi egyetemen folytatta phys. s mathemat. tanulmányait; mely utóbbi helyen még jelenleg is mulat. Tandíj, mint mult években 12 ft 60 kr, miből 2 ft 10 kr iskolai szükségletekre fordittatik. A táptánczban, hol a lefolyt tanévben 144-en tapláttattak ebéd s vacsoráért egész évre 25 uj ft fizettetik, a miért szükség esetére orvosság és orvosi segély is nyujtatik. Koszt előkelőcsaládoknál havonkénti 15 — 20 ftért, különösen szállás egész évre 12 — 20 ftért kapható, a miért mosás, fűtés és szolgálat is jár. A lyceumi zeneintézetben 16-án ingyen vétetnek fel; de 10 pfnyí évi díjért bárki vehet és kaphat oktatást hetenkinti 4 órában zongorán, 2-ben éneklésben. — Selmeczen, szept. 5-én, 1861. — A lyceum igazgatósága.

— (Iskolai értesítés.) A kecskeméti helv. hitv. főiskolában, mely a prot. autonomia újból felelősségével jogszerű kollegiumi állását ismét folytatja, miután az 1861/-dik iskolai évben a gymnasium és bölcsészeti tanpálya körébe tartozó tudományok hat gymnasiumi és két bölcsészeti osztályban tanittattak, — a jövő 1861/-dik iskolai évre nézve a felsőbb tanpálya már egy évvel meglődelt, abban a főt. dunamelléki egyházkerület által harmadik évre kitűzött rendszeres bölcsészeten kívül, a két éves jogtani pálya első évre tartozó, valamint a lelkészeké leendő ifjak számára a theologia első évében tanittatni szokott előkészítő tantárgyak is elő fognak adatni; — a beiratás kezdete Október 1-ső napjára, az ünnepélyes megnyitás 6-dikára, a nyilvános tanítások megkezdése 7-dikre levén kitűztetve kelt Kecskeméten szept. 9-dikén 1861. az iskolai igazgatóság üléséből.

— (Egy néptanító önvédelme.) Kövesd (Veszprém), sept. 4. Csupán magam igazolása tekintetéből — és épen nem mintha én tollharozot akarék folytatni, mert ugyan, hogy is tehetném ezt én szegény, kézimesterséget tanult, szorultságból felkelt ideiglenes tanító, oly tisztelt egyén ellen, kinek szellemi képzettsége előtt kénytelen vagyok meghajolni — kívánok egy pár sort válaszul ama czíkre, mely a V. U. 35 számában „A néptanítók-ügyében“ czim alatt jelent meg.

Igaz, hogy engem a Sz. G. — i egyház — hova a megboldogult n. t. Vecsei Gábor esperes ur által bocsáttattam ki segédtanítónak s mint ilyet az egyház minden ellenmondás nélkül elfogadott — az 1860 évi Prot. Egyh. lap 24 számában megjelent cikk miatt elbocsáttott; de nem azon ok miatt, mit S. J. ur ír, hogy t. i. „avatatlan kezem között az anya sz. egyh. veteményes kertjének gyenge növényei csak hervadoztak és fogytak volna“, — mert erről a Sz. G. — i egyház s a n. t. visitatív ellenkezőt bizonyít, hanem csupán azért, hogy ellenem, mint „kézi mesterséget tanult egyén“ ellen, ama cikk iratott; mert még az nem iratott, csak ugy meg volt az egyház hivatalos eljárásommal s magamviseletével elégedve, mint a mellemtem két rendes tanító urakkal. Hogy az egyház meg is ezen ok miatt kebeléből nem zárt ki, annak nem tudom más okát gondolni, mint azt, hogy nem akart önmagával következtetésbe jóni, mert ha bekebelezetésekkor s azután is harmadfélévi hivataloskodásom ideje alatt eltűrt, nem tartotta elégséges oknak, ama hírlapi cikk miatt engem kebeléből végképen kilőni, hanem reménységet nyujtott, hogy ha illendően elkészülök a nevelés és tanítás tudományra, hogy alkalmazást nyerek. És ime ez az oka annak, hogy a n. t. esperes ur az időközben tanítóért folyamodó kövesdi egyháznak engedelmet adott arra, hogy engemet az egyházi év végéig — nem levén kéznél nálam alkalmasabb egyén — ideiglenes tanítóul meghívasson. Tehát engedelmet kérek, t. S. J. ur, hibásan tettsetz irni, hogy az egyház-megye visszavett kebelébe (a melyből még ki sem voltam rekesztve) s hogy a kövesdi egyház rendes iskolatanítójául kinevezett, mert csak az itt szokásos egyháziév végéig, azaz Gergely napig mint ideiglenes tanító bocsáttattam ki, nem az egyházmegye, hanem annak egyik elnöke a n. t. esperes ur által az egyházmegye bejegyzése feltétele alatt. —

szellemű zeneműre pályázat hirdettetik, megjegyezettvén, hogy a pályázók művek közül a főtutalmat nyerőhez legközelebb álló s dícséretre méltotott szerzemény az ugyane czélra Weisz B. ur által évenként felajánlt 5 aranyból álló másodjutalommal fog díjaztatni. A pályaművek szokott módon fől-szerelve 1862 márcz. 15-ig Ritter Sándor egyleti titkárhoz küldendők be.

+) (Uj magyar magánjog.) Heckenast Gusztáv előfizetést nyit ilyczimű munkára: „Magyar polgári magánjog, az 1848-dik évi törvényhozás és az országbírói tanácsokmány módosításai nyomán kézikönyvvül írta Örkössi Balint.“ E munka négy részre oszlik. Első része a személyjogot, második a vagyoni jogot, harmadik a törvénykezési eljárást, végre a negyedik rész a kereskedelmi törvényeket foglalja magában, s egyebek közt a esőd-, telek-ügyi és váltótörvényeket, jelen állásuk szerint egész terjedelmében adandja. Az első füzet a napokban jelenik meg, az egész munka jövő hó folytán hagyandja el a sajtót. Előfizetési ára 3 ft.; bolti ára nagyobb leendő.

+) (Nagy Miklóstól „Magyar gyorsírás“) czimű, iskolai, magán- és öntanításra írt munka jelent meg, melynek programjában szerző a többi közt kiemeli, hogy sikerült neki eredeti rendszert, a magyar nyelvre számíttva, összeállítani, „mely rendszerben a gyorsírás terén újabb törekvések eszméi meglepő sikerrel vannak valósitva, testesítve.“ E könyv kapható 2 ftért a szerző és kiadónál Pesten (f. é. sz. Mihályig) Sándor főherczeg-utca, 15. sz. a.

+) (A pesti müegylet jövő évi mülapjául) Than Mór „ujjenczozási jelenete“ választottott.

+) (Pesten egy új német humoristikus lap) fog a jövő hóban megindulni, „Laczkonyha“ czim alatt. Szerkesztő Beck V., kiadó Wodianer. A próbaszám már megjelent.

+) (A Lauka G. által szerkesztett „Hétfejű Sárkány“) czimű új nap-tárt a cs. k. rendőrség lefoglalta.

+) (Ormodi Bertalan) tudatja a közönséggel, hogy az általa szerkesztett „Országgyűlési napló“, a most uralkodó súlyos sajtó viszonyok miatt meg nem jelenhetvén, helyette „Országgyűlési album“ czimű művet bocsát közre, mely az év vége felé küldetik meg az előfizetőknek.

+) (Kövesd Endre fia darab zeneműre) hirdet előfizetést, melyek a következő czimek alatt fognak megjelenni: „A haldokló huszár. Gróf Teleki sirhangja. Szomorú a magyar nótá. A csonka torony. Ez a világ az övé volt. Az árva leány. A sirhalom. Birom végre Juliskámat. Talpra magyar. A hét vezér indulója.“ Előfizetési ár mind a tíz darabra 1 ft. A tiszta jövedelem Tóth István agy színész fölszolgáltatására van ajánlva. Az előfizetések Tóth Istvánhoz (Sándor-utca, 17. sz. a.) intézendők, honnan a példányok is szét-küldetnek.

+) (Offenbach operette-társaságának karmestere Varney) midőn a társaság Pesten vendég szerepelt, egy magyar dalműzöveget kapott, melyhez most zenét ír.

+) (Mayerbeer a londoni világkiállítás) ünnepélyes megnyitására egy ünnepi indulót fog készíteni.

+) (Műverseny a Révay-szobor javára.) Révay Miklósnak, a magyar irodalom és nyelvészet halhatatlan bajnokának jeles érdemeit szülővárosa Nagy-Szent-Miklós emlékszóborral akarván megörökíteni, e czélra a nagy-szent-miklósi műkedvelők ifjuság f. hó szept. 7-én zene-, ének- és szavalati estélyt rendezett. Az eredményről legközelebb szólni fogunk.

+) (A „Kárpáti Hírnök“) ezentel egyelőre hetenkint csak egyszer fog megjelenni.

+) (Uj magyar lap.) Nagyváradon a jövő hóban új magyar lap fog megindulni. Kiadó Holbósy, ottani könyvtáros, szerkesztő Szini Károly leendő. Szini eddig az „Uj idő“ czimű lapot szerkesztette, mely most megszűnván, előfizetői a „Trombitás“ nyerendik kárpótlásul.

+) (A Lauka Gusztáv szerkesztette „Ördög naplója“) f. hó végével megszűnik.

+) (Uj lapok.) Csehországban közelebb új politikai lap indul meg, czim: „A cseh országnak“, jellegje: „Ne engedjünk!“ Morvaországban is új politikai napilap támad; czime: „Sas“, jellegje: „En mindig a cseh orosz-lán hó testvére vagyok!“ E jelleg a két lap szabadelvű irányát tanúsítja.

+) Pfeifer Ferdinándnál a következő könyvek jelentek meg: „Magyarországi közbizalom a mint 1848-ig s 1848-ban fennállott.“ Rendszeresen előadja Récsi Emil. Harmadik füzet. Ezzel az egész munka be van fejezve. — „A nemzetiségi kérdés Magyarországon.“ Írta Szombatsági. 66 lap. Ára 50 kr. — Laufer és Stolpánál jelentek meg: „Magyarország földrajza“, tanodai és magánhasználatra szerkesztette Vincze Paulin. — „Gyermekek-dalok a magyarországi népiszkolák és óvodák számára, zenéjét szerző Kohányi Samu.“

+) Müller Gyulánál jelent meg: „Megyei alkotmányos mozgalmak. Adatok történelmünkhöz, 1860. okt. 20-tól 1861. april 2-ig, mint a nemzetgyűlés megnyitása napjáig.“ Ára 2 ft. 60 kr.

+) Kozma Vazulnál ily czimű rőpirat jelent meg: „A zsidók és zsidók kérdése.“ Írta Varicourt.

+) Zilahy Károly, szorgalmas és tehetséges fiatal írónk a régi görög irodalom egy remekével gazdagította irodalmunkat. E mű Aeschylus „Le-lánczolt Prometheus“ czimű tragédiája, mely szabatos, gondos műfordításban s irodalmunkban páratlanul gazdag kiállításban Herz nyomdájából a napokban került ki. Fialtal költőinknek ajánljuk tanulmányul.

De legyen szabad csekély véleményemet kinyilatkoztatni a t. cikk-ironak azon megjegyzésére is, mintha az ilyen magamféle kézművesből lett tanítókat miatt terjedne a vallástalanság az egyház kebelében. Tudok én tanítókat, kit az eke mellől hívott meg az egyház s nem vallott vele gyalázatot, midőn a másik egyház teológiát végzett tanítója ellen panaszkodott. Hát a legnagyobb apostol Pál, nem kézműves, nem sátor-csináló volt-e? s nincs-e róla megírva, hogy apostoloskodása alatt is, ha ideje volt, üzte ezt a mesterséget, hogy senkire ne szorúljon. Bizony jobb lett volna, ha az igen tisztelt cikkkirő ur, a helyett míg csekély személyem ellen emelt tollat, arról írt volna egy épületes cikket, hogy a néptanítók sanyaru sorsán mi módon lehetne legjobban segíteni? mint ezt az egyházmegye is kitűzte értekezés tárgyul. Mert, ha ezen kérdés jól lesz megoldva s életbe véve, bizony nem fog bajoskodni az egyház ilyen magamforma kézművesből lett tanítóval, akkor nem kell fogni a tanítókat mint most, hanem akadnak egyének, kik egyenesen e pályára képezik magokat s a népnevelés ügye fel fog virulni. *Csepregy Károly*, a kövesdi ref. egyház ideigl. tanítója.

Ipar, gazdaság, kereskedelem.

+ (Az összes birodalmi bányák múlt évi termelése) a „Donau-Ztg.” szerint következő: 1. Arany termeltetett 3190 és fél font, 2.153,704 ft értékben; ezen mennyiségben a magánbányaművelők része 1548¹⁰/₁₀ font. 2. Ezüst 68,188¹/₁₀ font, 2,068,200 ft értékben. Magán bányaművelők része ebben: 10,552 és fél font. 3. Réz 47,022 mázsa, 3,236,800 ft értékben. Magán bányaművelők része: 31,123 font. 4. Olaj 125,019 mázsa, 1,834,891 ft 20 kr. értékben. Magánosoké 62,138 mázsa. 5. Gelét 22,627 mázsa, 311,757 ft értékben. 6. Zink 23,240 mázsa, 257,450 ft értékben. 7. Kénkö 31,866 mázsa, 206,176 ft értékben. 8. Barna kő (pala) 9623 mázsa, 1628 ft értékben. 9. Grafit 176,848 mázsa, 89,371 ft értékben. 10. Czin 1165¹/₁₀ mázsa 100,411 ft értékben. 11. Kőszén közel 40,000 mázsa, 9¹/₂ millió ft értékben. 12. Vas 5,565,038 mázsa, 19 millió forint értékben. E szerint az összes érték teszen, és pedig arany- és ezüst: 5,221,904 ft értéket, egyéb termékek 34,538,484 ft értéket. — Egészben: 39,760,388 ft.

+ (Marhavész.) Aradmegyében a sz. tamási és sziondai puszták egy részén marhavész ütött ki, valamint Erdélyben Brassó, Medgyes és Szászváros körül is mutatkozik meg. Nyomoraink közt még csak ez volt hátra, hogy csordultig teljék a keserű pohár.

+ (Marhavész.) Bukareszti tudósítások szerint a Dunafejedelemségekben Braila környékén marhavész ütött ki.

Közüntézetek, egyletek.

+ (A pesti kereskedelmi kamara elnöke) Kochmeister Frigyes leköszönvén, helyébe Weisz Bernátot választották meg.

+ (A pesti jótékony nőegylet) f. évi sept. 8-tól nov. 2-ig terjedő 8 hétre, jelenleg létszámban álló 407 szegénye számára — kik közül 32 új s 375 már előbb is részeltetett — 2317 ft. 49 krt utalványozott, és pedig hetenkint részösülésben álló szegényeknek 665 ftot, negyedévenkénti részösítetnek 1217 ft. 75 krt, egyszer mindenkorra segélyezett 26 szegénynek 136 ft. 30 krt, s az egyleti személyneg-gyógyintézet részére 298 ft. 44 krt. Ez alkalommal a választmányi nők szegények állapotát tárgyzó 37 vizsgálatról tettek jelentést. Az egylet közüntézetében jelenleg egyéb munkára nem képes 18 szegény talál foglalkozást és keresetet.

+ (Mosonmegyében gazdasági egyesületet létesítenek.) F. hó 2-án volt M.-Óvárton ez ügyben az alakító közgyűlés, melyben az alapszabályok megállapítottak. Az egylet elnöke gr. Zichy Henrik, főispán, 2000 ftal állott az alapító tagok sorába. Alelnökül Zimmermann Károly főhercegi igazgató választották meg.

+ (Hogy a magyar biztosító társaság iránt a közönség bizalma) napról napra növekszik, legszebb bizonyosság arra nézve azon óriási haladás, melyet ez intézet a díjbevételeben évenként tesz, annyira, hogy a jelen év 8 hónapja alatt mintegy 2,400,000 fra megy a díjbevétele, mely a jelentékeny veszteségek dacára is szép eredményt ígér.

+ (Az erdélyi kölcsönös jég- és tűzkármentő-társulat) ézevi biztosításainak értéke f. hó 1-ső napján már meghaladta a 9 millió ftot. Összes bevétele a múlt évről áthozott tartalékkal együtt 135 ezer ft. Ma már főlebb áll a biztosításokkal, mint tavaly ez év végén.

Mi újság?

+ (Ded kFerenccs arcképe) igen jó keletnek örvendenek. Szept. 9-ikén már 5318 ft. 55 kr. folyt be azok eladásából a pesti Josefium javára.

+ (Reményi Ede második hangversenye Fiumében) még nagyobb lelkesedéssel fogadtattok, mint az első. A szinpadra és nézőtérre korszor- és virágzáró s háromféle, nemzeti színű papírra nyomott s ugyanly színű szalagokkal díszített verszet özőnlötte el. Midőn pedig a művészs a Szózatot kezdé játszani, a fiatalsági páholyból egy óriási babérkoszorú röpiült fejére. — Előadás után Reményt a közönség folytonos éljenzések közt kísérte lakására.

+ (Hirdetési díjak beszedése.) A „Donau-Ztg.”-nak azt írják Pestről, hogy a magyarországi pénzügyi hatóságok odautasítottak, hogy a magyar hírlapszerkesztőségektől a hátramaradt hirdetési díjakat szükséges esetben katonai erővel is behajtsák.

+ (Az erdélyi országgyűlést), ha különös akadály közbe nem jő, az „I. T.” szerint okt. 20-ra fogják összehíni.

+ (A bérkocsisok számára legközelebb rendűri hajlárend) fog kibocsátatni, melynek pontjai közt van az is, hogy a bérkocsis, midőn valakit visz kocsiján, nem dohányozhatik.

+ (Törvényhozó testület-e a Reichsrath?) Ha nem a miniszteri nagy szavakat, hanem a tényeket tekintjük, akkor a Reichsrathot nem törvényhozó, hanem csak tanácsadó testületnek kell tekintenünk. Ugyanis most jelent meg a „Reichs-Gesetzblatt” 37-ik száma, melyben a Reichsrath ügyrendét illető új alkotmányos uton (?) hozott törvényt kihirdették, s melynek élén e szavak állanak: „A Reichsrath tanácsára jónak találom.” Ebből kitűnik, hogy a kormány a Reichsrathot csak tanácsadó-testületnek tekinti.

+ (Tűzfaluból) írják, hogy ott az executio felfüggesztését a következő föltételekhez kötötte: a község kötelezze magát, hogy az adót önmaga hat hét alatt beszedi; a Finanz-Landes-Direktiót törvényes hatóságnak ismerje el (!) és a hivatalnak jövére is mindenkor pontosan eleget tegyen. — Bizony kár volt, azt az adófelfüggesztő miniszteri rendeletet kiadni!

+ (Egy fogoly erőszakos kiszabadítása.) H.-Böszörményen sept. 1-én egy Erdős József nevű rabot, ki bevallott rablásaiért 3 évre volt ítélve, mint állítólagos szabadságos katonát, a katonaság a kerület házából erőszakosan kivette. Ennek eszközése végett egy zandár porölylyel verte le a lakatot a börtön ajtajáról.

+ (A temesmegyei csákvári cs. k. adóhivatal) körlevelében tudatja az urodalmakkal, hogy a császár Temesmegye azon határozatát, melylyel a háziadó kivételét elhatározta, megsemmisítvén, ha az urodalmak a megye által e miatt szorítottatának, csak forduljanak a temesvári Finanz-Bezirks-Direkciához, ez majd segíteni fog rajtuk.

+ (Boszu föltételek) A napokban egy leányt Temesváron a gyárvarosba azon ürügy alatt csaltak ki, hogy ott munkát kap. Ott azonban egy sötét szobában egy nő, kocsisa által a leány haját levágatá, s a megkínzott leány arcát olvasztot szurokkal becsapatá. A nő aradi, s a leányt is aradiak gyanítják. A fúria-tett okát föltételekben keresik.

+ (Erdélyes hír.) Az „Alföld” szerint azt híresztelik, hogy a hereze-govinai fölkélok, egyesülve a többi keleti elégületlen fajokkal, *Klapkát* kinalnák meg fővezérséggel.

+ (A beszerceiek rösteleni kezdik), hogy az adóbejárt katonaságot a város zenekarával fogadták. Most azt írják Beszercezőről, hogy a zenekart a polgárság hire és tudta nélkül vitték ki az executio fogadására. Már akár-hogy történt a dolog, a kudarc megvan.

+ (A rom. bánsági határőrvidéken a vadászebekek veszély fényegeti.) A „Grenzboten” írja, hogy a rom. bánsági örvidekre rendelt ment minden oly vadászbe meglovétásra, mely nem császár katonasízt tulajdona. Az érdeklettek sürgető előterjesztései folytán e parancs végrehajtása addig felfüggesztetett, míg az illető folyamodvány Bécsset megjárja. Hogy minő indokból keletkezhetett e parancs, nem tudjuk.

+ (A gráci „Volksstimme” című szabadelvű újságra) figyelmeztetjük mindazokat, kik magyar lapok mellett németet is szoktak olvasni. Ajánlatára fölhozzák a „Gratzer Tagespost” nyilatkozatát, melyben a derék „Volksstimme” azzal valóditok, hogy a párisi és londoni menekült-bizottmányok főkegyele, idegen pénzzel dolgozik, s mint a vörös köztársaság emissariusai, a békés Stiriát az anarchia örvényébe akarja dönteni! E szabadelvű lap egyik közelebbi számában Schmerling és hiveinek politikai multjára tett visszapiantás és a centralisták kérelhetetlen bírálata után, a főnebbi denuntiatioira így nyilatkozik: „Ha egy nép szabadságát elfojtják, mint elfojtották Magyarországot, akkor a miniszterialis zsoldos írók az erőszakot éltetik és szerintük minden más nézett emissarius, republikánus és idegen pénzért munkálkodó! Akármelyik osztrák nemzetközrs szabadsága volna veszélyeztetve, legyen az bár magyar, lengyel, cseh vagy olasz, mi abban saját szabadságunkat látjuk veszélyeztetve, és azt utolsó tollvonásunkig védeni fogjuk.”

+ (Adóexecutio.) Hontmegyéből írják a „P. N.”-nak, hogy Paláston a Buócz Kálmán másodalispánhoz szállsolt katonák éjjel ittasan a házi-asszony hálószobájába törtek, s már az ágyruhát akarták róla leszedni, midőn a férj hivatalos utjából épen megérkezett s a további botránynak elejét vette. Másnap a megsértett háziur a helyben állomásozó hadnagynak fel akarta jelenteni a dolgot, mit a katonák megtudván, szurony közé fogták s úgy kísérték el. — Lsákról is hasonló dolgokról tudósítják a „P. Naplót.” „Valami rossz s kinteljes íratott e tárgyról — ugymond a tudósító — azt egy betűig teljesítve látjuk magunkon.” A plébános többek közt, mivel a kapuját a lovasíztűnek rögtön ki nem nyitathatta, „disznónak” kiromolták és 25 bottal fenyegették.

+ (Emlékeztető.) Aradon sept. 3-án reggel a Purgly-ház előtt egy magas akasztófa volt látható, nemzeti zászlóval díszítve.

+ (Szabolcsmegye bizottmánya is fölszólalt.) Gömöri Pál, volt megyefőnök nevezetett ki királyi biztosul.

+ (Dr. Krajtsik Károly) szomolnokai születésű orvos, New-Yorkban, hol 1831. óta mint kívándorló élt, mult évi május 7-én meghalászván, irodalmi jegyzeteit a m. Akademiának hagyományozta. A boldogult 1828-ban, 24 éves korában elnyervén az orvostudori oklevelet, a természeti tanulmányok és bölcsészeten kívül különösen összehasonlító philológiával foglalkozott. 1830-ban a lengyel fölkelő seregben mint orvos működött, s később a Lelével elnöksége alatt szervezett lengyel központi bizottmány tagja lön. A lengyel forradalom szerencsétlen befejezése után Amerikába menekült, honnan az 1848-iki események Európába hívták, de Párisban megtudta már a magyar forradalom boldogtalan befejezését s visszatért Amerikába.

+ (A bécsi Reichsrathban) f. hó 11-én tartották az első szláv beszédet.

+ (Lisznyai Kálmán „költői estélye”) mult szerdán nagyszámú közönséget gyűjtött össze az „Europa” teremébe. A tiszta jövedelem egy részlete az írói nyugdíjintézetre, egy másik részlete pedig a Rókus kórházban jelenleg legjobban szenvedő néhány beteg számára ajánlatotott fel. A költői estélyt az ifjuság dalárdájának több tagja által elzengett „Isten áldd meg” nyitotta meg, mire Lisznyai „a költészetre s költői estély szellemére vonatkozó néhány szót” mondván el, Sárossy Gyula „Születésem napján” című saját költeményét szavalta el, a programm megváltoztatásával. Ezután magyar dallamok következtek, Hollósy-L. né által elragadó szépen énekelve; mit Kuthen „Magyar ara” költeménye követett, szépen és helyesen szavalva Bognár Adél által; erre Füredi által tetszés közt énekel népdalok, s Lisznyai „A magyar nótá” című saját költeményének elszavalása következett, mely után Bunkó, Sárközy, Kecskeméti és Patikarus egymásután, felváltva rárontották azokat a Lavata-, Csermák- és Bihari-féle régi jó magyar nótákat. Ezután Bognár Vilma Lisznyai „Vigadj hazám” című költeményét énekelte, önszerzte dallam szerint; kit Dalmady Győző váltott fel „Ott megy, ott megy!” kezdetű szerelmi versének (nem eléggé érthető), de tetszéssel fogadott elszavalásával. Most a Bognár nővérek léptek föl „Tudom rószám” című népdalt együtt énekelve, mely nagy tetszésben részesült, s ismételni is kellett. Ismét Lisznyai lépett föl, lelkesedést keltvén lelkesen elszavalt „Honvédek dicsdala” című saját költeményével. Befejezésül Patikarusék gyönyörűen játszták el „Rákóczy nótáját.” Taps és kihívás annyi volt, hogy szintén megsohalltuk. Minden tetszett, csak az nem, hogy a folyosón egész előadás alatt rettenetes robajjal jártak föl s alá az emberek, a mi nyitott ablakok mellett, a hallgatók műélvezetét nem egyszerű zavarta meg.

+ (Erdélyben aláírások folynak) egy diszkard megszerzésére, melylyel Smolák akarájk megajándékozni.

+ (Megint egy pár szép eset.) Szatmármegyében — legalább így írják a lapok — Misztófaluban egy adóhatárlékosnak az exequió vadászok levágták az orrát. Világos, hogy most már az ember bőrére foly az executio. — Hontban Börzsöny helységben pedig az ottani német ajku lakosok az adófizetést oly makacsul megtagadták, hogy már a katonák kénytelenek voltak odább vonulni, hogy másoknak is jussan a jóból; azonban az ember-séges vitéz urak a falu- és szolgabírókat is magukkal hurozták s mindaddig le akarják tartóztatni, míg a község rá nem szánja magát a fizetésre.

+ (Vizsgálat.) A „Fortschritt” szerint az országgyűlés óvásának a törvényhatóságok általi ismételtetése miatt a cs. kormány az indítványozók ellen vizsgálatot rendeltet. A „M. S.” azt kérdi, hogy mire a vizsgálat, mikor világos nappal, sok ember hallatára történt, és senkisé megtagdja? Igén á, kedves kollega, de mikor a paragrafusok úgy kívánják!

+ (Dr. Perthaller János), a magyar ügyben megjelent kir. leiratok szerzője, honorarium fejében a vaskorona-rend 3-ik osztályu lovagjává nevezetett ki.

+ (László József nyugalmazott színész), nemzeti színházunknak egykor kitűnő komikusát Kolozsvárt mindenéből kirabolták. Elvittek tőle több ezüstserleget, mik vendég- és jutalomjátéki emlékek voltak, aranyfüggőket és karpereczeket, egy tárczát 200 ftal egy zacskót arany- és ezüstpénzsekkel: továbbá 2640 ft. értékű váltókat, egy gr. Eszterházy-sorsjegyet és több más értékű papírt. A tolvajok éjjel törtek be, s még nem jöttek nyomukba.

+ (A magyar biztosító társaság) sem biztosíthatta magát az adóexecutio ellen. 80,000 ftot róttak a társaságra adó fejében, miből néhány nap előtt 29 ezret már lefizetett.

+ (Garibaldi meghitták Amerikába.) Az „Unita Italiana” jelenti, hogy Garibaldi Amerikából levelet vett, melyben felszólítják, jöjjen vagy 10,000 emberrel s vegyen részt a szakadó pártiak ellen folytatott háborúban. Megígérték neki, hogy bármilyen föltételt elfogadnak. Ha Garibaldi a meghívást elfogadná, vajjon hol örülnének jobban: Amerikában-e vagy — másutt?

— (Három reményteljes ifju halála.) Debreczenből, aug. 24-ről vesz-szük e sorokat: Iskolai életünknek is megvannak a maga választottai, nevezetességei, eseményei, örömei — s meg van a maga gýásza. Épen ez utolsó az, a miről írni akarok. Egy év alatt legjelesebb tanuló társaink közül hárommat veszítünk el! Mindjárt az iskolai év beálltával *Béres Sándor* halála jutott az egybesereglett ifjuság tudomására; alig néhány hó elteltével mintegy szemünk előtt emésztette el a sorvasztó betegség *Beregszászi Sándor*. Mindkettő kitűnő szorgalmú, szerény magaviseletű, tiszta becsületességű ifju volt; amannál a jó igyekezettel szép költői tehetség, ennél dli külső s hatalmas testi erő párosult (betegségét is egy tűz alkalmávali buzgólkodás okozta). Mennyire becsültük, szeretettük őket, meghatón tolmácsolta az általános köznevezés azon egyszerű gyászünnepeken, mit emlékeztetőknök april hóban szenteltünk. — Hátra volt még, de nem is maradt el a harmadik, e legnagyobb csapás. Hét év óta él köztünk egy szeretetreméltó halavány ifju, magas nyúlánk termettel, gyermekes szelid arccsal, gondolkodó kék szemekkel, lágy, érzékeny hanggal. Nem tudom én, mit szerettünk benne: talán azt a gondatlan egyszerűséget, mely öltöztetést, magaviseletét különösen ismerté tette, vagy inkább azt a kellemes könnyelműséget, melyben több volt az ártatlanság és érett világnézet mint rossz hajlam, vagy önélelkezés; talán leginkább gyönyörködöttet találekony elméje, mely kifogyhatlanul szórta mulattató eszméit, vagy még inkább ábrándos kedélye, mely bizalmas órákban megnyilvánl, érzelmeinek mélységét, nemes gondolkodását tárta fel. Ő költő volt, tehetség, összes hajlamai és egész élete által arra hivatva. Dalaiban, melyek közül több a szépirodalmi lapok hasábjain (a Vasárnapi Ujságban is) albumokban, s különnyomva is jelent meg, a legelfogulatlanabb ítéss előtt is félreismerhetlen a gazdag teremő lélek. D

melőve azon szép előismerést, mely több tekintélyes férfiak e város, és a vidék részéről ifju költőnk iránt nyilatkozott, mindenek felett a miénk volt ó, mi ösmerhetjük és becsülhetjük őt egész értékében. Volt is neki köztünk barátja, tisztelője, bámuloja elég, csak ellensége nem volt egy is. Különösen ez iskolai év vége felé betegsége nagyon elgyengítette; a bánatos mosoly, melyekkor sem hagyta el ajkait, olyan fájdalmas előérzetet keltett bennünk, melynek nem mertünk értelmet adni. Be sem végezve egészen a hittanszaki negyedik évet, haza ment gyógyulni Gelejre. . . . haza ment meghalni! A napokban vettük e szomorú tudósítást, hogy „iskolánk csalogánya” *Kovács Gyula* augusztus 5-én eltemettetett. . . . A veszteség, mely legközelebb minket ért, s mely e lapokban már említve volt, bizonyosan a hazáé is, melynek egykor, épen úgy mint iskolánknak, díszé, büszkesége leendett! — *Bihari Péter*.

A budai népszínház megnyitási ünnepélye

sept. hó 14., 15. és 16-án 1861.,

következő rendben tartatik meg.

Első szakasz. Az első függöny letelezése, mely alatt a Szózat énekeltek az egész személyzet által. — Ezt követi: 1. A magyar színészet második megjelenése Budán és a népszínház történeti vázlata, fölölvassa Molnár által. — 2. Szabad kir. Buda városa által kiadott színházi oklevél fölölvassa Bihari által. — 3. Prologus Jókaitól, fölölvassa Molnár.

Második szakasz. 1. Hunyady László dalmű nyitánya Erkelől, Sziklavölgyi népszínházi karnagy által igazgatva, előadja a népszínház állandó zenekara. — 2. Megnyitási induló, szerette Dubez; a szerző által igazgatva ez alkalommal először előadja Dubez és Kéler zenekara. — 3. Nyitány Szikligeti II. Rakóczy Ferenccs fogsága című drámához írta Kéler, a szerző által igazgatva ez alkalommal legelőször előadja Dubez és Kéler zenekara. — 4. Vasmegeyi csardás, szerette Szallósi Szabó Lajos táncművész; ez ünnepély emlékeztetése utóljára lejtik a Szállósy-nővérek.

Harmadik szakasz. Népjelenetek, népdalok, karénekek és néptáncok. Zenéje Sziklavölgyitől.

Záróvétel. A nemzet ébredése; Kazinczy apoteosisa. Allegoria-változással Molnártól.

Kezdete pontban 6 órakor. — Ezen megnyitási ünnepély előadás a helyek iránt már is nagy számmal előjegyzettek miatt vasárnap, september 15-én és hétfőn sept. 16-án ismételtetik. — A három első előadás fölemelt árral adatik.

Ünnepet tart maga a nemzet is, midőn és Budán a hazafiság és nemzetiességnek egy uj csarnokot nyit meg!

Egyveleg.

+ (A Mendozavárost elpusztított nagy földrengésről) külföldi lapok részletes tudósításokat hoznak, melyekből kitűnik, hogy az egyike volt a legborzasztóbb rázkódásoknak, mik emberemlékezet óta történtek. Mart. 20-án 8¹/₂ órakor volt az iszonyu katastrofa, mely a Cordillériák nyugati lejtőjén fekvő Mendozavárost tökéletesen elpusztította. A rengés két egész percig tartott. A város most egy borzasztó kóhalom; semmi sem maradt fenn, templomok, házak, csűrök mind ledőltek. A 12,000 lakos közül 10,000 a romok alá temetkezett, közülök 2000-et dlvé, de tetemesen megsebesülve vonszoltak elő. Még 11 nap múlva is akadtak néhány előre a romok közt. Éjjel tíz ütött ki, melyben 600 ember veszett el. A látvány iszonyatos: tört karok, lábak, zuzott testek, dögleletes büzt lehelő hullák — ennyi borzalmat az orvosok foglalkozásuk dacára is csaknem elviselhetlennek találtak. A chiléi kormány azonnal gondoskodott orvosokról és élelmiszerekről az életben maradt szerencsétlenek számára. A vidéken aláírásokat nyitottak; csupán Valparaisóban 600,000 frankot írtak alá. — Tizenegy nappal előbb a Sumatra nyugati pontján levő Simo szigetét pedig a tenger kicsapott hullámja pusztította el. Mart. 9-én este fél a föld ingni kezdett, miért is a lakosok a szabad mezőn kerestek menedéket. A távolban azonban borzasztó zaj hallatszott, s nemskorra ezután óriás hab toltat a tengerrel vilámlanbességgel a szárazföld felé, ezt más két hab követé s ezek magukkal sodortak mindent. A mezőn összegyűlt 282 emberből 206 lón a toló víz áldozata, s a sziget 120 háza és 1045 lakója közül 96 ház döntetett le s 675 ember veszett el. Az épen ott tartózkodott 103 idegen nincs ezek közé számítva.

+ (Amerikai hírlapi írmodor.) Az amerikai szakadópartiak így irnak egy szövetségi tábornokról: Kairóban, Illinois kerületben, jelenleg egy ember vegetál; neve Prentis, ki a csapatokat vezényli, egy haszontalan undorító kutya, áruló gazember, ismeretes tolvaj, ki őt esztendőig ilt vasban, és bőrt cincinált pálinkával töltögeti, melyet gazdálkodásból mindjárt hordó-számba nyakal. Harezosai, kikkel Lincoln a déli részeket akarja elnyomni, lőcsőlu, fapapucos, savanyu káposzta-szagu, gömböcözön hizott korcsok, tolvajok és torokmetélők. Mirőlünk egy kicsit talán mégis szelidebben szólnak a bécsi világbíró (!) centralisták.

+ (Egy politikus prédikáció.) Hannoverából írják, hogy Harms lelkes egy Dannerbergben tartott egyházi beszédében a demokratákról így nyilatkozott: „Ha tölem a király tanácsot kérne, ajánlanám, hogy minden demokratát hajóra rakva, Dahomey délfrikai királyhoz küldjön, hogy ezekkel isteneknek áldozzon.” E nyilatkozat valóban nagy keresztényi szeretetre mutat! Kár a vallást a politikával összeszúrni, mert ez mindig csak a vallás hátrányára történik.

+ (Szláv irodalmi régiség.) Varsóban egy a 11-ik századból eredő szláv pergamén-kéziratot fedeztek föl. Ez Dávid zsoldárainak fordítása. Gretschna Mihály kiewi püspök által, ki 1020. évben halt meg. Alkalmas-eint ez a legrégibb szláv irodalmi emlék, a mit ismernek.

+ (Abd-el-Kadert az angol kormány) pompás kétesőví karabinnal ajándékozta meg azon nemes magatartásért, melyet ez a damaskusi mézárás alkalmával tanúsított.

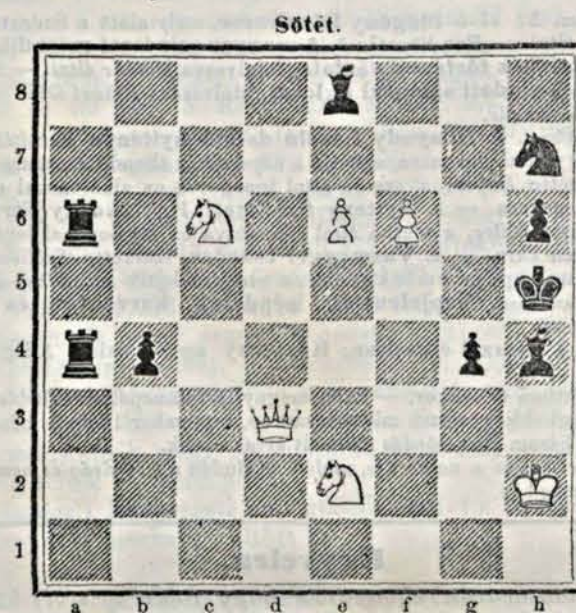
+ (Páris lakosainak száma) a legutóbbi 10 év alatt több mint félmillióval szaporodott; házat csak a múlt évben többet építettek benne 9000-nél. Mivé lesz e világ város egy század mulva!

+ (A dunántúli ev. ref. egyházkerület) közelebb Győrött közgyűlést tartván, a megüresült egyházkerületi hivatalokra, nevezetesen az egyházkerületi világi főjegyzőségre Beöthy Zsigmond addigi világi aljegyző, az őrségi segédgondnokságra Csernel Gusztáv, a barsi esperességre Nagy János választották meg.

+ (Furesa demonstratio.) Lengyelországban az orosz kormány tilalma következtében este 9 óra után nem szabad az utcán lámpa nélkül megjelenni. A lengyelek e rendelkezést oly buzgón engedelmeskednek, hogy még nappal is lámpával járnak az utcán.

SAKKJÁTÉK.

90-ik sz. feladvány. — Willmers Rudolftól (Bécsben).

Világos indul, s 4-ik lépésre matot mond.

A 85-ik sz. feladvány megfejtése.

(Weisz J. A. tanártól Budán.)

Világos. Sötét.
1) Vc1-e3 d4-e3:
2) Be4-c4 tetsz. sz.
3) Hc6-a5 tetsz. sz.
4) Fe8-±

Helyesen fejtették meg. Leessen: báró Meszina István. — Pesten: Cselkó György. — Feszty József. — B. Ujváros: Kovács Lajos. — Parabutyban: Rothfeld József.

Színházi napló.

Péntek, sept. 6. Benedek József kassai színész első vendégjátékai: „A skót nemes.” (A színpad szerint „Scott nemes.”) Vigjáték 5 felv. Irta Dumas Sándor. Örömmel láttuk, hogy e sok érdekességgel bíró vigjátékot ismét előrántották oly hosszú pihenés után; de ismerve azon nehézségeket, mikkel a szereplőnek a czimszerepben meg kell küzdeni: megvalljuk, némi aggodalommal mentünk a színházba, miután még oly jeles színésznek, mint Szerdahelyi, sem sikerült benne tökéletes diadalt aratni. Aggodalmunkat annyiban igazolva láttuk, hogy Benedek nem bírta e szerep főjellemét, a naivságot visszaadni, s midőn naiv akart lenni, inkább együgyűnek látszott. Másrészt azonban teljes elismeréssel mondjuk ki, hogy Benedeket a természet igen szép színészi tehetséggel áldotta meg, mit, úgy látszik, tanulmány által is igyekszik minél jobban értékesíteni. Otthonos, sok színpadi ügyességgel bíró színészt láttunk benne, kit a vidéki színészet legkiválóbb tagjai közé méltán számíthatunk. A közönség többszöri kihívással méltányolta játékát. Munkácsy-F. né kedves „Duncan Sarah” volt. Szigligeti Anna is igyekezett megfelelni „Quin Nelli” szerepének, mely egyébiránt az övének gyakorlottabb kezébe való. Feleki Buckingham herceg szerepében otthonosan érezte magát; Szigeti jó Chiffinch volt; Rónay királya jobb is lehetett volna, anélkül, hogy valaki megharagodott volna érte.

Szombat, sept. 7. „Bánk bán.” Eredeti opera 3 felv. Zenéje Erkel Ferencztől. A sok szépséggel ragyogó dalművet pár hónapi szünet után ma hozták színre először. Miután az operaszemélyzet utoljára együtt van, reméljük, hogy gyakran fogunk találkozni „Bánk bán”-nal. Hollós L. né hosszabb távollét után ma lépett fel először, mint szintén Füredi és Ellinger is.

Vasárnap, sept. 8. A színház zárva volt.

Kiadó-tulajdonos Heckenast Gusztáv. — Nyomatja Landerer és Heckenast, egyetem-utca 4. szám alatt Pesten 1861.

+ (A mostani olasz királyságban összesen 20 egyetem van.) Ezek közül kettő segélyt kap az államtól, a többi mind saját alapjából tartja fenn magát.

Adomák.

— A völgyének épen látogatást kellett tenni arájánál, hanem e dolgban kissé szokatlan (nem hiába!) levén, anyját kérde, hogy mit mondjon ő arájának? Az anya szívesen szolt: „Örülök, hogy nagyságodat friss egészségben láthatom — azután egyik szó a másikból jó!” Ez volt a tanács. A fiatal ember meg és mondja: „Örülök, hogy nagyságodat friss egészségben láthatom — azután egyik szó a másikból jó.”

— A tolvajt az épület második emeletében rajta kapták a lopáson, honnan a grádicion az első emeletre dobták. Innen hasonlólag a kapu alá, honnan a házmester ki az utcára dobá. Ez a kapu előtt megáll, jól megnéztetől talpig a házat, míg végre megszólal: „Na, nem hittem volna, hogy a házból ilyen rend uralkodik.”

Hétfo, sept. 9. „Egy nő, ki az ablakon kiugrik.” Vigjáték 2 felv. E napra Shakespeare „Othello”-ja volt kitéve, de Munkácsy-F. né megbetegedése miatt elmaradt. Az előadás jól mulattatá a közönséget, miben fő érdeme volt Szilágyinak és Némethynek (Törő Bálintné).

Kedd, sept. 10. „Don Juan.” Opera 2 felv. Zenéje Mozarttól. A remek dalmű előadása kielégítő volt; Hollós L. né, mint mindig, most is legszebben énekelt. Bignio és Kőszegi különösen kiemelendők. Markovics Ilka és Vöggenhuber Vilma nemesek igen jó alakok voltak, de komoly igyekezteiket is tapsokkal méltánylá a közönség.

Szerda, sept. 11. Benedek József második föllépteül: „Szeleburdi.” Vigjáték 3 felv. Benedek hatással játszott a szeleburdi szerepét. Dicséretes jellemvonása a tulságoktól tartózkodás s a természetesség, ez utóbbi annyira sajátja, hogy szintén nem ártana, ha néha kissé többet „komédiázna.” A közönség jól mulatott s a vendéget ismételt ízben kitapsolá.

Csütörtök, sept. 12. Wiest Lajos hegedűművésznek, a moldva-oláh uralkodó herceg udvari karmesterének hangversenye, Stéger szíves közreműködése mellett. Ezt megelőzte: „Színész-nő.” Vigjáték 1 felv.

Szerkesztői mondanivaló.

5779. Verőce. Á. J. Az ily szótartás előtt meghajlunk. A cikk szerencsésen kezünkbe érkezvén, az eddigi akadályok elenyésztek.

5780. Veszvár. Minek mondjalak. . . . Ha nem néznők a becsületes, hazafai indokokat: a tökéletes művekről azt kellene mondanunk, hogy kár a rájuk pazarolt postadíjért.

5781. Kis-Mányok. A levelből csak annyit értünk, hogy az erőszaknak engedve, az adott ott is megfizették. Így szárazon elmondva, a tény újdonságnak sem illenék be.

5782. B. Ujfal. I. S. Súlyoskó megjött. Kár, hogy a rajzban egy kis elő- és háttér számára nem jutott hely.

5783. N. Zerind. K. K. A pótlékot köszönettel vettük. A kép készült.

5784. Debreczen. Cs. Az arczkép megjelenését későbbi időre vagyunk kénytelenek halasztani.

5785. Sz.-Fehérvár. K. J. A cikk jól van írva és a tárgy időszerű. Reméljük, nem soká fog pihenni fókunkban.

5786. Két kis gyermek emlékezete. Kár, hogy a művészi forma hiányossága zavarja itt ott azon kellemes kép hatását, mit a mű tartalma az olvasóra gyakorolhatna.

5787. Kélt hajnal. A hősök álma. Az első beköszöntés fölcserélése figyelemre méltó. Tehetségek nyomait látjuk. Előre!

5788. Csád. K. J. Az újabb szállítmányból is majd csak kiböngészünk valamit; tán a „boszorkánynyal” is tisztába jövünk valahára.

HETI NAPTÁR.

Hó- és hetnap	Katholik. és Protest. naptár	Gör.-orosz naptár	◉ Nap-kelet nyug.	Izraelit. naptár	☾ Hold-kelet nyug.
September	Sept. (ó)	6. p. 6. p.	Tisri R.	6. p. 6. p.	
15 Vasár.	F 17 M. neve	F 16 Hil	3 A 12 Anth	5 40 6 13 11	4 29 1 32
16 Hétfő	Ludmilla	Euphen.	4 Babylus	5 40 6 10 12 Abadia	4 51 2 41
17 Kedd	Lambert p.	Lamber	5 Zachariás	5 41 6 8 13	5 11 3 48
18 Szerda	Zsófia Kán.	Iren	6 Eudoxia	5 42 6 7 14	5 29 5 0
19 Csütör.	Január	Konsta	7 Szozonto	5 44 6 4 15 Sáf. ún	5 47 6 6
20 Péntek	Eustach v.	Philipp	8 Kis Assz	5 45 6 2 16 2. ún	6 7 7 9
21 Szomb.	Máté	Máté Jó	9 Joachim	5 47 5 59 17 3 Sab.	6 28 8 26

Holdnegyed: ☾ Holdtölte 19-én 3 óra 17 perczkor reggel.

TARTALOM.

Tisza Kálmán. (Arczép) — Forgách Balázs. Győri Vilmos. — Smaragdok és zafirok. (Folytatás) Jókai Mór. — Maga keze verte meg. Bocskai Pap Lajos. — A magyar Akademia palotája. (Képpel) — Erkel Ferencz „Bánk bán” operája. (Képpel) — Pestről a középpont Kárpátok felé és vissza. (Folytatás) — Tarház: A pók és a légy. — Nemzeti öltözetünk ügyében. — Irodalom és művészet. — Egyház és iskola. — Ipar, gazdaság, kereskedelem. — Közintézetek, egyletek. — Mi újság? — A budai népszínház megnyitási ünnepélye. — Egyveleg. — Adomák. — Sakkjáték. — Színházi napló. — Szerkesztői mondanivaló. — Heti naptár.

Felelős szerkesztő Pákh Albert: (lak. magyar-utca 1. sz.)

38-ik szám.

Nyolczadik évi folyam.

A Vasárnapi Ujság hetenkint egyszer nagy negyedrubén 1½ iven jelenik meg. Előfizetési díj Buda-Pesten házhöz küldve vagy postal uton külön a Vasárnapi Ujságra félre 3 ft., a Politikai Ujdonságokkal együtt 5 ft. újpénzben. — Az előfizetési díj a Vasárnapi Ujság kiadó-hivatalához (Pest, egyetem-utca 4. szám) bérmentve utasítandó. (Szerkesztőségi szállás: magyar-utca 1. szám.)

Dr. Argenti Döme.

A soha ki nem aknázható orvosi tudomány folytonos vívmányaira nézve, legközelebb lefolyt időkből, alig mutathat fel édes hazánkban a szakértők között valaki több érdemet és eredményt, mint Vác vidékének jeles hasonszenvi orvosa, Argenti Döme.

Huszonöt év óta fáradszónalul harezol a homoeopathia mellett, és részint jeles iratai, részint szerencsés gyógyításai által leginkább ő ismertette, és kedveltette meg hazánkban a homoeopathia hatását, melynél fogva annyi évek óta meg nem törve, sőt növekedő terjedése által mind inkább megerősödvé teljes tiszteletben áll gyógymódja azoknál, kik azt elfogulatlan figyelemükre méltatták. — Argenti Döme

született Váczon 1809. évi sept. 26-án, azon házban ugyan, a hol most is lakik, mely azonban nagy változáson ment azóta keresztül. Szülői egyszerű polgárok levén, egyetlen fiukat nem akarták a felsőbb iskolákba járatni, belőle sorsukhoz hasonló kereskedőt ohajtván képezni, míg végre tanárainak sikerült kivívni, hogy az elmés, eleven fiu továbbra folytathatta tanulmányait. Tanuló társai közt mindenkor ő volt az első, s már gyermek korában sem foglalkozott egyébbel, mint tudományos tárgyakkal, mi által gyenge teste annyira szenvedett, hogy midőn az orvosi pályát végzendő Pestre jött, többnyire betegeskedett, és szenvedő állapotban volt még akkor is, midőn 1835-ben utolsó vizsgáját tévé le, Lenhossék proto-medicus ez alkalommal, midőn az orvosi kar nevében teljes meglegedését jelenté ki, egy-szersmind figyelmeztette őt, hogy egészségének helyreállításáról gondoskodjék, még mielőtt orvosi gyakorlatát megkezdén.

Igy tért vissza szülőihöz Vácra, hol tudomány után

sovargó lelke leginkább Hahnemann munkáinak olvasásával foglalkozék. — Első kísérletei ezen töretlen, s göröngyös pályán — a hol mint igénytelen kezdőnek előítéletekkel, sőt nem ritkán rágal-makkal is kelle küzdenie — meglepők valának, és ösztönül szolgáltak arra, hogy a tűzvéru buvár egész lélekkel küzdött kedvencz eszméje mellett. Ekkor egyszersmind félretevén minden gyógyítalt, melyekkel évek óta élt, maga is homoeop. szereket kezdé használni, s mellette a szükséges testmozgást sem mulasztá el; ekkép növekedvén testi ereje, kettőztetett szorgalommal dolgozott, irt, s tudunkra első volt hazánkban, ki nyilvános lapokban, többi közt az akkori „Jelenkor” című lap Társalkodójában 1838. óta több éven át érdekes cikkeket közölt a homoeopathiáról.

1847-ben adá ki jeles, s e tekintetben első magyar munkáját a „különbféle betegségek hasonszenvi gyógyításáról”, melynek bevezetése oly ügyesen és értelmesen van előadva, miszerint a figyelmes olvasó az egyszerű gyógymód siker-es, és jótékony hatásáról könnyen meggyőződik. — Ezen munkának első kiadása — daczára a bekövetkezett mozgal-mas és nyugtalan időknél — egészen elfogyott; mire 1855-ben bocsátá ki tetemesen bő-vített második kiadását. Ezen mű annyira megismerteté őt hazánkban, hogy alig van me-gye, hol könyve ne léteznék, mely ezreknek adott már éle-tet, főleg oly helyeken, hol or-vost nem könnyen kaphatni; kik is e jótétéményért nem győzik eléggé áldani a szerzőt. — De nem egyedül munkája lett annyira ismeretes hazánk-ban, hanem folytonos foglal-kozása által majd minden me-gyében működik, részint sze-mélyes látogatása, részint le-velezési által. Mindamellett, hogy szünet nélkül, hol Pesten

Dr. ARGENTI DÖME.